

ISSN 2303-7164

Bilten Sinode

**Službeno glasilo Sinode
Vrhbosanske nadbiskupije**

BILTEN SINODE – Službeno glasilo biskupijske Sinode Vrhbosanske nadbiskupije

Izdavač: Vrhbosanska nadbiskupija, Kaptol 7, BIH – 71000 Sarajevo

Nakladnik: Tajništvo Sinode Vrhbosanske nadbiskupije

Odgovara: Vinko kard. Puljić, nadbiskup Vrhbosanski

Glavni urednik: Mario Bernadić, generalni tajnik Sinode

Grafička obrada: Daniel Eror

Tisak: Ekološki glasnik d.o.o., Donja Lomnica kraj Zagreba

Naklada: 3000 primjeraka

***Napomena:* Besplatni primjerak za internu upotrebu sinodskih članova**

ISSN 2303-7164

SADRŽAJ

Riječ urednika, <i>dr. Mario Bernadić</i>	4
Izveštaj o održanom drugom krugu dekanatskih zasjedanja <i>dr. Mario Bernadić</i>	6
Susreti svećenika VN po arhiđakonatima – rezultati III. sinodske ankete <i>dr. Mario Bernadić</i>	17
Benedikt XVI, Intima ecclesiae natura (Duboka narav crkve) <i>dr. Zorica Maros</i>	29
Karitativna djelatnost u pastoralu Crkve <i>dr. Mirko Šimić</i>	33
Smjernice i pitanja za rad s vijećnicima uz temu “Karitativna djelatnost Crkve” <i>Tajništvo Sinode VN</i>	47
Budite mostograditelji na velikom raskrižju kultura, naroda i vjera – odjeci pohoda Pape Franje Bosni i Hercegovini <i>vlč. Josip Vajdner</i>	50

Riječ urednika:**ZAJEDNIČKI HODITI – JEDINI MOGUĆI PUT CRKVE I DRUŠTVA**

Poštovani čitatelji,

Nalazimo se u trećoj godini sinodskoga rada. Podsjećanja radi, I. godina je protekla uglavnom u formiranju i organiziranju sinodskih tijela (Tajništvo Sinode, Povjerenstvo za pripravu). Osim toga, pisao se statut, smišljali su se slogani, crtao se logo, na koncu možda i najvažnije, predstavljena je molitva za uspjeh Sinode.

U drugoj godini smo počeli izlaziti na teren. Nastojali smo širu bazu upoznati sa svrhom, zadaćom i ciljevima Sinode Vrhbosanske nadbiskupije. Razgovarali smo o problemima i pokušavali smo definirati prioritete budućega rada.

U aktualnoj, trećoj godini, također smo bili na terenu. Razgovaralo se o centralnoj temi Sinode „Brak i obitelj“. Momentalno se pripremamo za aktualizaciju nove teme „Karitativna djelatnost u pastoralu Crkve“, te za provedbu III. kruga dekanatskih zasjedanja koja bi se trebala održati 26. rujna ove godine.

Maloprije smo spomenuli *molitvu* za uspjeh Sinode i u skladu s tim postavljamo pitanje: Zašto treba moliti za uspjeh Sinode? Biskupijska Sinoda po sebi predstavlja masivno i složeno višegodišnje događanje, koje bi trebalo obuhvatiti cijelu jednu mjesnu Crkvu te na koncu ostaviti traga na svim njezinim strukturama i članovima. Dakle, ovdje se ne radi o samo jednoj instituciji i o samo jednoj temi. Tomu naprotiv, Sinoda se tiče sviju i svega! Odatle proizlazi i izrazita nepredvidljivost tijeka Sinode, kao i njezinog konačnog uspjeha ili neuspjeha ... Svaka faza izravno ovisi od uspješnosti one prethodne faze, kao što i zalaganje jedne strukture ovisi od rada i zalaganja one druge strukture. Zbog toga za uspjeh Sinode treba žarko i uporno moliti, ali u cilju njezinog uspjeha trebalo bi isto tako posvećeno i marljivo raditi.

Nijemci imaju poslovicu koja kaže da je svaki uspjeh sastavljen od 80% *marljivosti*, 10% *strpljenja* i 10% *sreće*. Thomas Edison je još više bio na strani marljivosti. Njegov uspjeh je sastavljen 97% od *transpiracije* (znojenja) i 3% *inspiracije* (nadahnuća).

Međutim, kada govorimo o postizanju uspjeha on je također tijesno povezan sa umijećem *nadvladavanja problema*. Premda različiti problemi uobičajeno zahtijevaju i različite pristupe, svi pokušaji rješenja će u konačnici imati neke srodne značajke. Tako, da bi se problem riješio prvo je potrebno identificirati i imenovati isti. Reklo bi se da nam ovo po prirodi svima dobro ide, jer skoro svaki čovjek je sposoban uočiti nešto što po sebi nije dobro i što bi moglo i moralo biti bolje. No, već poslije ove točke mnogi posustanu. Naime, imenovanje problema je tek početak u dužem procesu njegovog nadvladavanja, a ljudi počesto vjeruju kako će se stvari popraviti kao same od sebe uz pomoć njihove neprestane suhoparne jadikovke. Takvi

vjerojatno i ne slute da su zaglavili već na polovici prve od ukupno pet faza spomenutog procesa nadvladavanja problema. Zapravo bi trebalo prvo odrediti specifičnu razliku/ raskorak između naših očekivanja i one stvarnosti što se događa. Zatim bi trebalo pristupiti ozbiljnoj *analizi* problema (2.): zašto se nešto događa; pod kojim okolnostima i zakonitostima; koliko često; koliko štetu nanosi i sl.? Iza toga slijedi *razvoj plana rješenja*: Ovo je možda i najkompleksniji dio. U tome smislu moramo prvo odrediti što zapravo sa svojim rješenjem želimo postići? Ne primjećujemo li nažalost često u praksi kako neki ljudi kao da ni sami ne znaju što žele? To se ustvari događa svima nama, ali to puno bolje to primjećujemo kada se dogodi drugima. Kad konačno shvatimo što želimo trebali bi smo odabrati najbolje rješenje, jer vjerojatno će nam u međuvremenu više njih pasti na pamet. A koje je najbolje? Pa ono koje se čini dovoljno jednostavnim i ostvarivim, a obećava ponajbolje rezultate. Konačni plan bi onda trebalo detaljno razraditi, pri tomu sagledati troškove, vremenske rokove, potrebne ljudske resurse, pokušati odrediti moguće rizike i sl. Zatim bi trebalo pristupiti *implementaciji* rješenja (4.). Pod ovom točkom je najvažnije imati odgovarajući nadzor i kontrolu nad samom implementacijom, jer stvari se uvijek mogu početi odvijati mimo naših zacrtanih želja i planova. Na kraju dolazimo do *evaluacije* rješenja (5.). Pod ovim se misli na procjenu ostvarenog rješenja: što je u konačnici postignuto; pod koju cijenu; odgovara li to našim početnim planovima; postoje li neželjeni efekti i sl.? Tek tada ćemo definitivno znati da li smo našli optimalno rješenje; da li ipak treba tražiti neko drugo, ili se jednostavno najbolje vratiti na ono staro?

Netko će reći da je i suviše komplicirano na ovaj način živjeti i raditi. Pa za pojedinca to svakako jest! Pojedinac po sebi i ne može ništa drugo doli kukati, ili suprotno tomu, pokušavati doći do uspjeha na ishitren i nepošten način. Ne primjećujemo li to upravo svukud oko sebe? Nije li to iscrpna i dosljedna dijagnoza današnjice: dok jedni krađu, drugi kukaju? A pri tome su zapravo svi oni (mi) žrtve vlastitog individualizma! Naravno, ima tu i drugih napasti... Tako neki kažu da se nalazimo u *poslijeratnoj depresiji*. Neki opet tvrde da je cijelom Europom zavladała posvemašnja *dekadencija* te da je „stara dama“ definitivno na izdisaju. No, vrijedno je spomenuti i to kako nas doživljavaju stranci koji navrate u ove krajeve. Skoro su jednoglasni u ocjeni da smo poslovično gostoljubljivi i prijatni, ali i to da smo izrazito lijeni i nepoduzetni!

Spominjali smo nekad davno na početku da riječ grčkog podrijetla Sinoda znači *zajednički hoditi*, odnosno, *zajednički promišljati, zaključivati i raditi*. No, ovaj zajednički hod nije samo put Sinode. To je ujedno i jedini mogući put Kristove Crkve, a danas se sve više uviđa da je to ujedno i jedini mogući i održivi put, kako svjetske politike, tako i ekonomije, kao i svih drugih društvenih i kulturnih tekovina.

U Sarajevu, 7. srpnja 2015.

vIč. dr. Mario Bernadić, generalni tajnik Sinode VN

IZVJEŠTAJ O ODRŽANOM DRUGOM KRUGU DEKANATSKIH ZASJEDANJA 14. OŽUJKA 2015.

U subotu, 14. ožujka 2015. godine održan je drugi krug dekanatskih zasjedanja Vrhbosanske nadbiskupije. Susreti su uspješno te u zadanom terminu održani u svih 13 dekanata VN. Na susretima je bilo ukupno nazočno 898 sudionika, ne računajući pri tome voditelje susreta, novinare i goste.

Bilo je unaprijed planirano da ovim susretima predsjedaju dekani pojedinih dekanata uz prisustvo jednog člana Povjerenstva za pripravu Sinode VN, i to u svojstvu moderatora susreta. Kako je broj članova Povjerenstva inače manji od broja dekanata u našoj nadbiskupiji, tako su u pomoć pozvani još i preč. Bosiljko Rajić, kanonik, te kancelar VN preč. Mladen Kalfić. Obojica su ovu zadaću spremno prihvatili te im se stoga u ime Povjerenstva od srca zahvaljujem.

Svih trinaest susreta je održano po unaprijed planiranom *dnevnom redu*: na početku se nazočnima trebao obratiti predsjedatelj – dekan. Zatim su predstavnici župa trebali podnijeti kratki izvještaj o sinodskim aktivnostima na prostoru svoje župe. Uz to su se trebali posebno osvrnuti na aktualnu sinodsku temu *brak i obitelj*. Zatim je predstavnik Povjerenstva za pripravu sinode trebao održati prikladno predavanje na temu ustrojstva i tijeka Sinode VN. Naime, kako se na terenu i dalje često javljaju nejasnoće glede svrhe Sinode, kao i o načinu njezinoga rada, odlučeno je da se o ovoj temi opet ponešto progovori tijekom drugog kruga dekanatskih zasjedanja, premda je o ovome već ranije bilo govora. Nakon održanog predavanja ostavljao se prostor za zajedničku diskusiju. Nakon radnog dijela susreta, sudionici bi sudjelovali u misnom slavlju, a nakon toga je bio planiran zajednički objed i druženje.

Izvještaji po dekanatima

Doborski dekanat:

Susret svećenika i vijećnika Doborskog dekanata održan je u Odžaku. Susretom je predsjedao dekan vlč. Jakov Filipović, a moderator je bio vlč. prof. dr. Šimo Maršić. Od 137 prijavljenih, došlo je 110 vijećnika i svećenika. Tijekom susreta bilo je pritužbi na kašnjenje Biltena, kojeg su župnici dobili tek par dana prije predviđenoga susreta, pa se na koncu nisu stigli adekvatno pripremiti na vrijeme.

Na susretu je zato bilo više govora o nekim problemima vezanim za dekanat. S jedne

strane, ljudi ovdje još uvijek osjećaju posljedice prošlogodišnjih razornih poplava. S druge strane, u dekanatu postoje i neki stalni problemi, kao što je to slučaj glede očite razlike glede stanja župa koje administrativno pripadaju RS-u, te onih koje pripadaju Federaciji BiH. One prve su –nažalost- u velikoj mjeri raseljene i u njima obitava vrlo mali broj –mahom- starijih vjernika. U takvim župama se zato i bilo kakav ozbiljniji sinodski rad čini preteškim izazovom, osobito kad se govori o temi *braka i obitelji*, jer nažalost, u ovakvim župama skoro da više i nema sklapanja brakova, odnosno, formiranja mladih obitelji. Preostalo staro pučanstvo po sebi ima neke sasvim druge brige i prioritete. Tako, njima počesto nije jasno što to oni imaju sa Sinodom, a zapravo im još uvijek nije jasno ni što je to uopće Sinoda. Ipak, tijekom susreta, bilo je očito da ljudi imaju pozitivan stav o samom susretu. Bilo je vidljivo da se zbog istoga osjećaju uvažanima i bratski prihvaćenima od strane Crkve.

Župe, smještene u Federaciji BiH poslovično se nalaze u boljoj situaciji. U njima se povratak vjernika, kao i poslijeratna obnova, uspio ostvariti u znatno boljoj mjeri nego u RS-u. Međutim, župnici primjećuju da su prošlogodišnje poplave pokrenule novi val iseljavanja, što po sebi predstavlja veliki razlog za brigu.

Travnički dekanat:

Susret vijećnika Travničkoga dekanata održan je u KŠC-u u Travniku. Tamo se sastalo oko 90 svećenika i vijećnika. Susretom je predsjedao travnički dekan mons. Mato Janjić, a ispred Povjerenstva za pripremu Sinode VN susret je moderirala prof. dr. Zorica Maros. Izvještaje su podnosili isključivo vijećnici, koji su očito bili vrlo dobro pripremljeni za ovu zadaću. Ipak, primjetna je velika razlika u interesu kod pojedinih ljudi: Neki su vrlo zainteresirani, a to se osobito odnosi na same vijećnike i ostale nazočne laike. S druge strane, kod nekih svećenika bio je primjetan izrazit nedostatak interesa, a što po sebi uopće nisu ni pokušavali prikriti. Nakon predstavljenih izvještaja od strane vijećnika te predavanja dr. Maros pristupilo se i kratkoj diskusiji. Nazočni su pri tomu pokazali osobiti interes naspram teme položaja *rastavljenih vjernika* u Crkvi. Osim toga, razgovaralo se i o problemu pobačaja, te o medijskom utjecaju na stanje obitelji kod nas, ali i šire ...

Sutješki dekanat:

Susret vijećnika Sutješkoga dekanata održan je u Vijaci. Bilo je nazočno 39 vijećnika i svećenika. Susretom je predsjedao domaćin-župnik i dekan fra Marinko Štrbac, a moderator je bio vlč. prof. dr. Mirko Šimić. Na susretu se više razgovaralo o gospodarsko-socijalnim problemima tamošnjih vjernika nego o zacrtanoj temi. Naime, kako je već

poznato, Sutješki dekanat je iza Derventskog najraseljeniji dekanat u Vrhbosanskoj nadbiskupiji. Od prijeratnog broja vjernika preostalo je njih samo dvadesetak posto, i tu se radi mahom o starijim ljudima. Rijetki preostali mladi ljudi često imaju nemalih problema s pronalaskom radnoga mjesta, te je stoga njihov dugoročni opstanak na ovim područjima vrlo upitan. U tom smislu, na primjer, župnik iz Breze, vlč. dr. Anto Ćosić je rekao kako na njegovoj župi tijekom protekle godine uopće nije bilo ni krštenja, niti vjenčanja. Upravo radi navedenih okolnosti, susret se više bavio socijalnim i gospodarskim pitanjima, koja je osobito potencirao župnik iz Vareša, fra Mirko Majdandžić. On je mišljenja da se u Sutješkom dekanatu neminovno mora više raditi na stvaranju boljih životnih uvjeta za preostale katoličke vjernike. U protivnom bi se mogli suočiti s njihovim skorim odlaskom, a to bi dugoročno značilo i definitivno gašenje ovoga dekanata.

Brčanski dekanat:

Susret vijećnika Brčanskog dekanata bio je održan u Brčkom. Susretom je predsjedao dekan, vlč. Veselko Župarić, a moderator je bio preč. mr. Luka Tunjić, generalni vikar VN. Brčanski dekanat inače ima deset župa i ukupno 90 vijećnika. Od toga 65 pastoralnih i 25 ekonomskih vijećnika. Za sam susret se prijavilo 65 vijećnika, no na koncu ih je bilo pedesetak nazočnih. Susret je bio dobro pripremljen i organiziran, što uvelike treba zahvaliti i nesebičnom angažmanu dekana, vlč. Župarića. Izvještaje o sinodskom radu su podnosili isključivo vijećnici. Stiče se dojam da glede budućega rada oni očekuju jasno i izričito vodstvo iz Ordinarijata, odnosno, iz Povjerenstva za pripravu Sinode VN.

Tijekom susreta se moglo čuti dosta zanimljivih prijedloga i razmišljanja o aktualnoj temi *braka i obitelji*: Vijećnik iz župe Poljaci upoznao je nazočne s jednom zanimljivom inicijativom koja se na spomenutoj župi provodi već neko vrijeme. Naime, tijekom godine oni organizirano mole za sve obitelji iz župe. Na početku godine župnik s vijećnicima izrađuje popis obitelji koji se zatim dijeli svim župljanima. Smisao inicijative jest da svaki dan svi župljani mole samo za jednu obitelj iz te župe. To nesumnjivo doprinosi jačanju župskog zajedništva, te se kod vjernika potiče jačanje molitvenog duha.

Također, tijekom susreta se moglo čuti i to kako se osjeća realna potreba stanovitog katehetskog rada s našim političarima, ali i s drugim javnim djelatnicima. Naime, premda se većina njih poslovično izjašnjava katolicima, iz nekih njihovih stavova, ali i konkretnih poteza uočljivo je kako oni i ne poznaju najbolje svoju vjeru.

Osim toga, razgovaralo se i o temi narušene obiteljske, ali i uopće međuljudske komunikacije. Izgledno je kako će se na tome planu u budućnosti morati više raditi.

Na koncu, kao generalni zaključak ovoga susreta, i ovdje se moglo primijetiti da su vijećnici pokazali velik interes za jedan ovakav format susreta i rada.

Šamački dekanat:

Susret vijećnika Šamačkog dekanata je održan u Domaljevcu. Susret je bio izuzetno dobro organiziran i pripremljen, za što bi svakako trebalo izraziti zahvalnost župniku fra Blažu Markoviću i dekanu preč. Bartolu Lukiću, koji je ujedno bio i predsjedatelj susreta. Susret je moderirao vlč. dr. Mario Bernadić, generalni tajnik Sinode VN. Na susretu je prisustvovalo oko 90 sudionika, a sve izvještaje o sinodskom radu predstavljali su sami vijećnici.

Tijekom susreta moglo se čuti više zanimljivih prijedloga i sugestija. U tom smislu spominjemo osvrst vijećnika iz Pruda, koji je bio mišljenja da priprava za brak počinje već od „pelena“, što će reći od najranijeg djetinjstva. Naime, sa ovim se mislilo to da će djeca koja odrastaju u harmoničnim i sređenim obiteljima, kasnije, najvjerojatnije i sama biti sposobna da žive u harmoničnim i sređenim brakovima. S druge strane, djeca koja su imala nesreću da odrastaju u nefunkcionalnim obiteljima, obično sa sobom nose brojne rane te trpe od najrazličitijih predrasuda po pitanju bračnog i obiteljskog života. Iz ovoga slijedi logično pitanje: što bi onda Crkva mogla smisljeno učiniti glede bračne priprave? Iz prethodnog se čini kako je izuzetno važno da Crkva prati one postojeće bračne parove, kako bi im mogla pružiti adekvatnu pomoć na putu ostvarivanja istinskog bračnog zajedništva. Sukladno tomu može se zaključiti kako se temi „priprave braka“ nikako ne može pristupiti jednokratno i jednodimenzionalno. Drugim riječima, navedena tema je neodvojiva od teme *praćenja braka*.

Osim najavljene teme „Braka i obitelji“, na susretu se govorilo i o nekim drugim temama. Naime, slično kao i u Doborskom dekanatu i ovdje se još uvijek osjećaju posljedice prošlogodišnjih razornih poplava, koje po sebi nisu samo stvorile veliku materijalnu štetu, nego i onu psihološku. Tako, mnogi vjernici su sada suočeni sa stresom, razočarenjem, pa i svojevrsnim padom vjere. Nažalost, i ovdje se govori o pokretanju novog iseljeničkog vala ...

Usorski dekanat:

Susret vijećnika Usorskog dekanata je bio održan u Sivši. Susretom je predsjedao dekan preč. Bono Tomić, a moderator je bio preč. Mladen Kalfić, kancelar VN. Susret je bio vrlo dobro organiziran i bilo je prisutno oko 70 sudionika.

Tijekom susreta su predstavljena i dva konkretna prijedloga. Jedan prijedlog se odnosio na mogućnost redovitog održavanja ovakvih susreta i u budućnosti. S tim u vezi, govorilo se o formiranju *dekanatskog pastoralnog vijeća*. Ono bi uključivalo barem po jednoga predstavnika – vijećnika sa svake župe, a vijećem bi predsjedao dekan. Smisao spomenutog dekanatskog vijeća proizlazi iz potrebe jedne šire vjerničke koordinacije i suradnje, a koju po sebi nalažu složeni problemi i izazovi današnjice.

Drugi prijedlog se odnosio na praksu sakramenta *Sv. ispovijedi*, odnosno, na *pokoru* koja se pri tomu dodjeljuje. S obzirom na aktualnu problematiku, te izazove današnjega vremena, pomalo se čini neadekvatnim da se ljudima za pokoru i dalje daje nekoliko „Očenaša“ i „zdravo Marija“. Naime, mi se danas počesto susrećemo sa slabom poučenošću naših vjernika; stoga bi i pokora trebala imati koliko-toliko edukativni karakter. Na primjer, svećenici bi u tom smislu vjernicima možda prije trebali davati da pročitaju poneki tekst iz Katekizma ili Biblije. Za ovaj prijedlog bi se slobodno moglo reći da i jest biblijski, jer uvelike odgovara duhu poziva koji je Sv. Pavao uputio svome učeniku Timoteju: „*Uporno propovijedaj Božju riječ bila za to prigoda ili ne. Upozoravaj ljude na grijeh, strogo ih kori, ali ih i hrabri strpljivo ih poučavajući*“ (2 Tim 4,2). Naime, u perspektivi Sv. Pavla apostola nigdje se ne govori o dostatnosti nekakve jednokratne kateheze ili pouke. Tomu naprotiv, ljude treba stalno poučavati i voditi, jer su i kušnje i napasti s kojima se susreću također stalne.

Ramski dekanat:

Susret vijećnika Ramskog dekanata održan je u franjovačkom samostanu na Šćitu. Susretom je predsjedao fra Mato Topić, dekan, a moderator je bila č.s. mr. Ivanka Mihaljević. Bilo je nazočno oko 50 vijećnika. Ovdje je također postojao problem u vidu kašnjenja Biltena, tako da se sudionici nisu uspjeli pravovremeno i adekvatno pripremiti za sam susret. Ipak, susret je protekao u pozitivnoj radnoj atmosferi. Razgovaralo se dosta o pastoralu obitelji, i to u smislu *praćenja obitelji*. U tom smislu Crkva bi danas trebala osmišljavati nove načine približavanja svojim vjernicima.

Tijekom susreta razgovaralo se i o socijalno-ekonomskoj problematici obitelji. I u ovom kraju ljudi počesto u zadnje vrijeme napuštaju svoja ognjišta i odlaze na Zapad u potrazi za boljim životom.

Prisutni su iskazali i potrebu jedne bolje i češće komunikacije s Tajništvom Sinode, kao i Povjerenstvom za pripravu iste.

Derventski dekanat:

Susret vijećnika Derventskog dekanata održan je u Velikoj Brusnici. Bilo je prisutno 23 vijećnika i 8 svećenika. Susretom je predsjedao preč. Marko Hrskanović, dekan, a moderator je bio preč. Bosiljko Rajić, kanonik i arhiđakon. Na početku susreta preč. Hrskanović je održao prikladno predavanje o obiteljskim vrijednostima. On je pri tome pokušao promišljati kršćansku obitelj polazeći od božanskog stvaralačkog plana. Zatim je primijetio da današnjoj obitelji nedostaju duhovni orijentiri i vrijednosti, a također joj počinje nedostajati i jasna obiteljska struktura. Naime, prave obitelji nema bez „glave obitelji“, a današnju obitelj nerijetko karakterizira upravo to da se u njoj više ne zna tko je „glava“, te da li je uopće ima. Osim toga, uspješnu obitelj karakterizira poslušnost i odgovornost; tu se još ističe i briga za stare i iznemogle članove obitelji. Na koncu, preč. Hrskanović zaključuje da je obitelj Crkva u malom. Stoga se danas čini prioritarnim raditi na duhovnoj obnovi naših obitelji, kako bi i naša Crkva mogla ostati vitalnom i autentičnom.

Zatim su svoje izvještaje podnijeli vijećnici. Oni su svjedočili o pokušaju opstanka sebe samih i svojih obitelji u životnim okolnostima Derventskoga dekanata, za koje se slobodno može reći da su daleko od idealnih. „Ono što oni mogu učiniti za Sinodu jest prvenstveno molitva“. Vijećnici prepoznaju vrijednost svjedočanstva roditelja pred svojom djecom. „Zadaća podizanja i odgoja djece je zahtjevna i ona traži od roditelja stalni angažman, ali i svjedočanstvo čestitoga života, jer djeca na koncu najčešće budu takva, kakvi su za života bili i njihovi roditelji“. U tom smislu važno je njegovati kulturu *rada i molitve*. Prije su roditelji često ponavljali svojoj djeci, ali i samim životom svjedočili one riječi: „Sine, samo radi i Bogu se moli“! U ovoj jednostavnoj formulaciji vjerojatno se krije ključ uspjeha, sreće i mira svakog čovjeka, kako to primijeti jedan od nazočnih vijećnika.

Nakon izlaganja vijećnika otvorila se iskrena rasprava koja se po sebi više ticala pitanja povratka, te nekih drugih lokalnih, mahom, socijalnih i gospodarskih problema, s kojima se nerijetko susreću tamošnji svećenici i vjernici. U tom smislu se razgovaralo o problemu nemogućnosti osnivanja *mjesnih zajednica* na području dekanata, ali i o potrebi osnivanja predstavništva Caritasa VN te Kruha Sv. Ante na području RS-a.

Kreševski dekanat:

Susret vijećnika Kreševskog dekanata održan je u Deževicama. Susretom je predsjedao preč. Marko Perić – dekan, a moderator je bio prof. dr. Danimir Pezer, OFM. Na susretu je bio prisutan i arhiđakon Fojničkog arhiđakonata, preč. Ante Meštrović. Ukupno je bilo

nazočno 64 sudionika. Primjetno je to da je i ovaj susret bio vrlo dobro organiziran te s velikim entuzijazmom prihvaćen od strane sudionika. Svi izvještaji su podneseni od strane vijećnika u pismenoj formi, osim u slučaju dvije župe, čiji su predstavnici obećali da će to učiniti naknadno. Susretu je prisustvovala i jedna predstavica udruge „Dar srca“ iz Busovače. Gđa Ružica je u tom smislu svjedočila o njihovom angažmanu koji podrazumijeva pružanje materijalne i druge pomoći obiteljima s mnogo djece, ali također i borbu protiv prakse pobačaja nerođene djece.

Žepački dekanat:

Susret vijećnika Žepačkog dekanata održan je u prostorijama KŠC-a „Ivan don Bosco“ Žepču. Predsjedatelj i ujedno moderator susreta je bio žepački dekan fra Zdravko Anđić. Susretu je prisustvovalo 130 vijećnika i svećenika, što ovaj susret čini najmasovnijim među susretima održanim 14. ožujka 2015. Susret je bio vrlo dobro organiziran zahvaljujući – između ostalog- svesrdnoj pomoći otaca Salezijanaca iz KŠC-a „Ivan don Bosco“, te žepačkom župniku – vlč. Predragu Stojčeviću.

Na susretu su bili uočljivi i stanoviti problemi s percepcijom Sinode kao takve. Tako, neki vijećnici, a i svećenici kažu da još uvijek ne razumiju što je to točno biskupijska Sinoda i čemu zapravo služi. U tom smislu, moglo se čuti i mišljenje da je vjera na ovim prostorima opstala i bez sinoda. Ipak, većina vijećnika glede Sinode VN pokazuje jedno solidno razumijevanje i entuzijizam.

Na susretu je bilo govora i o socijalno-gospodarskoj situaciji te njezinom utjecaju na život i raspoloženje naših obitelji. Vijećnik Perica Jukić je izrazio svoje mišljenje o relativnoj neutemeljenosti učestalog mišljenja o lošoj socijalnoj i gospodarskoj situaciji na našim prostorima. Tako, prema njegovim saznanjima, samo kladionice na užem žepačkom području zarade godišnje oko dva milijuna KM, dok istovremeno narod stalno kuka „da se nema i ne može“.

Poslije radnoga dijela susreta održana je Sv. Misa koju je predvodio preč. Ilija Orkić, župnik župe Radunice. Tijekom propovijedi, preč. Orkić je govorio o razlozima, ali i nužnosti održavanja biskupijske Sinode u našoj nadbiskupiji.

Bugojanski dekanat:

Susret vijećnika Bugojanskog dekanata održan je u Skopaljskoj Gračanici. Predsjedatelj i ujedno moderator susreta je bio preč. mr. Marko Tomić, dekan. Na susretu je bilo nazočno

77 vijećnika i svećenika.

I ovdje se mogla osjetiti svojevrsna tematska rascjepkanost koju diktira vitalnost pojedinih župa. Tako, male i raseljene župe bez značajnijeg broja mladih obitelji s djecom ističu neke sasvim druge teme i prioritete za daljnji sinodski rad. Oni se osjećaju egzistencijalno ugroženima, tako da preferiraju više ona socijalna, gospodarska i politička pitanja.

S druge strane, na prostorima Bugojanskog dekanata egzistira još uvijek i određeni broj vitalnih župa, sa značajnijim postotkom mlađih obitelji. Vijećnici sa ovakvih župa rado razgovaraju o obiteljskoj problematici. Međutim, pri tome je primjetno da ljudi radije razgovaraju o samim problemima, nego o načinima njihovog nadilaženja. U daljnjem radu Sinode očito će biti potrebno iznalaziti načine poticanja jednog kreativnijeg pristupa u svezi rješavanja problema naših vjernika – istakao je u svojem izvještaju dekan Tomić.

Tuzlanski dekanat:

Susret vijećnika Tuzlanskog dekanata održan je u KŠC-u „Sv. Franjo“ u Tuzli. Susretom je predsjedao vlč. mr. Vlatko Rosić, dekan, a ispred Povjerenstva za pripremu Sinode VN susret je moderirao vlč. Josip Vajdner. Bilo je nazočno 46 vijećnika i svećenika.

Glede uže tematike susreta vijećnici su ponajviše govorili o problemu rastavljenih brakova, kojih na prostorima ovoga dekanata ima relativno puno. Zatim se govorilo i o velikom broju mješovitih brakova. Većina njih ima slabe odnose s Crkvom ... „eventualno krste djecu i primaju svećenika u ‹blagoslov›“. Nažalost, nemali broj mješovitih parova nema niti takve minimalne odnose s Crkvom. Stoga se kao prioritet budućega rada nameće iznalaženje načina pristupa takvim obiteljima od strane Crkve. Ništa manji problem ne predstavljaju ni česti odlasci mladih katolika izvan područja dekanata, odnosno, zemlje. I ovdje se loša socijalno-gospodarska situacija pokazuje velikim izazovom za opstanak Hrvata-katolika na ovim područjima. Tako je već sada uočljivo da presjek vjernika Tuzlanskog dekanata čine mahom stariji ljudi. Djeca su otišla, ili se spremaju za odlazak ...

Ipak, vijećnici prepoznaju potrebu daljnjeg zajedničkog rada unutar Crkve kako bi se moglo spasiti što se spasiti može.

Sarajevski dekanat:

Susret vijećnika Sarajevskog dekanata bio je upriličen u prostorijama Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Sarajevu. Susretom je predsjedao vlč. mr. Josip Lebo, dekan koji je ujedno kao član Povjerenstva za pripremu Sinode VN bio i moderator susreta. Bilo je

nazočno 50 svećenika i vijećnika.

Tijekom susreta, vijećnici su svjedočili o zauzetom radu svojih vijeća te o dobroj suradnji s povjerenim im župnicima i drugim svećenicima. Međutim, i ovdje se susrećemo s vrlo sličnim problemima kao i u slučaju prethodnog –Tuzlanskog- dekanata. Tako se učestalo spominje mali broj mlađih obitelji u župama, slab odaziv na vjeronauk ili druge susrete u župi, nemogućnost kontakta i rada s mlađima, veliki broj starijih i nemoćnih župljana i sl. U tom smislu, postavlja se pitanje na koji način uvezati i angažirati raspoložive „zdrave“ snage? Kako pomoći velikom broju starih i nemoćnih koji trebaju našu pomoć? Na koji način Crkvi privući veliki broj onih „marginalnih“ vjernika?

Nakon radnog dijela susreta nazočni svećenici i vjernici su se uputili u Crkvu Sv. Ćirila i Metoda, gdje je bilo upriličeno zajedničko misno slavlje. Sv. Misu je predslavio profesor i kanonik dr. Darko Tomašević.

Zaključak o temi *brak i obitelj*

- **Mogućnost rada:** većina sudionika II. Kruga dekanatskih zasjedanja je suglasna u tomu da se sa obiteljima može raditi samo tamo gdje ih ima. Nažalost, u našoj nadbiskupiji postoje čak 74 župe s manje od 500 vjernika. U takvim župama prevladava stariji živalj, a mnogi od njih su samci.
- **Zapreke i teškoće u radu sa obiteljima:**
  - o **Odlazak obitelji:** Bez obzira da li se radilo o posljedici prošlogodišnjih poplava, nemogućnosti pronalaska stalnog i solidnog radnog mjesta, ili o nečemu trećem, iz svih naših dekanata dopiru informacije o kontinuiranom odlasku vjernika. Ponekad se radi o odlasku mlađih ljudi, a nerijetko i o odlasku cijelih obitelji. Nadovezujući se ovdje na III. sinodsku anketu navodimo mišljenje naših svećenika: svakako je potrebno činiti nešto na ostanku naših vjernika na području nadbiskupije, međutim, trebamo biti svjesni da nije lako utjecati na volju čovjeka koji je stvarno naumio ići. Osim toga, pitanje opstanka nije samo crkveno nego i političko pitanje. Stoga bi ovo trebala biti briga i političkih institucija. U konačnici Crkva bi se u svom radu trebala posvetiti ponajprije onima koji misle ostajat.
  - o **Obitelji neodređenog župskog statusa:** Kako svećenici, tako i vijećnici na terenu progovaraju o postojanju velikog broja vjernika, ali i cijelih obitelji čiji župski status nije posve jasan. Oni i jesu i nisu tu. „Momak

radi u Njemačkoj, cura studira u Zagrebu; žele se vjenčati u svojoj rodnoj župi; možda će tu krstiti i djecu, ali generalno gledajući, oni više ne žive tu, niti će živjeti“. Župnicima je počesto nejasno kako se ispravno postaviti u ovakvim slučajevima, odnosno, što bi trebali sa ovakvima činiti u pastoralnom smislu.

- **Nedostupnost i neraspoloživost obitelji:** Mnoge župe pokušavaju aktivno raditi sa obiteljima. Međutim, pri tome se opaža da se na „nove inicijative“ obično odazivaju samo oni koji su se odazivali i na „stare inicijative“. Odnosno, „tko je već tu, bit će i dalje tu, a koga do sada nije bilo, neće ga ni od sada biti“! Sve ovo govori u prilog postojanja velikog broja tzv. *rubnih* ili *marginalnih* vjernika na našim župama. Njihov vjerski doseg obično završava s primanjem svećenika tijekom božićnog blagoslova obitelji, eventualnim krštenjem djeteta i ponekim sporadičnim posjetom crkvi. Pri tome je izvjesno da ih je vrlo teško izvući iz ove skućene vjerske dinamike. S tim u vezi i svećenici i vijećnici često postavljaju pitanje: kako ove privući Crkvi, odnosno, na koji način ih aktivnije uključiti u život župske zajednice?
- **Nedostupnost djece i mladih:** roditelji sve češće dolaze na misu bez svoje djece, „jer im je žao buditi ih“. U gradskim župama je primjetan i slab odaziv djece i mladih na vjeronauk. Počesto ih sami roditelji podržavaju u ovakvom ponašanju, „jer oni imaju vjeronauk u školi“. U tom smislu je izgledno da za ovu „nedostupnost“ najveću odgovornost snose upravo njihovi roditelji. Tako se sve češće pokazuje da rad s mladima neće biti moguć bez rada s njihovim roditeljima.
- **Sveprisutni materijalizam i konformizam:** Kaže se da je danas postalo važnije ono „imati“ od onoga „biti“. Pučkim jezikom rečeno: „sve se počelo gledati kroz dinar“. Međutim, kod nas se u najvećem broju slučajeva –izgledno- ne radi o onom „klasičnom“ zapadnjačkom materijalističkom duhu koji pred čovjeka stavlja izazov jedne „herojske“ *produktivnosti* i *marljivosti*. Tomu naprotiv, ovdje se češće radi o svojevrsnom pasivnom i nepoduzetnom *konformizmu*. S tim u vezi, kod ljudi se osobito javlja prijezir prema fizičkom poslu bilo koje vrste, a primjetno je da bi svi najradije negdje –nešto „uređovali“ i „šefovali“. Ovakav pasivni konformistički duh počinje se –zatim- prelijevati i na religiozno područje. Mnogi kao da ne pokazuju više interesa prema jednom redovitom i discipliniranom vjerskom životu. Pomoć od Crkve traže samo onda kad se nađu u nevolji. No, ni tada nisu

spremni započeti sa onim istinskim vjerskim životom, nego radije očekuju nekakvu jednokratnu i čudesnu pomoć.

- **Zatvorenost i nepovjerenje:** I kada razgovaraju o aktualnim problemima braka i obitelji, naši vjernici obično o tome govore u „trećem licu“. Odnosno, oni nerado govore o svojim osobnim problemima u naznačenom kontekstu, kao ni o problemima svojih najbližih. Očito, kod nas je to još uvijek *tabu*. Međutim, psihološka, ali i religiozna dinamika nalažu upravo suprotan pristup: da bi smo pomogli drugima u rješavanju njihovih problema, morat ćemo prije toga znati kako riješiti svoje vlastite probleme.
- **Daljnji prioriteta rada Sinode glede teme *brak i obitelj*:** Većina sudionika II. kruga dekanatskih zasjedanja je suglasna kako na predloženim pitanjima o braku i obitelji treba dalje raditi. Općeprihvatljivo je to da nam treba jedna *ozbiljnija i temeljitija* priprava za brak. Također nam je potrebno jedno sustavno *praćenje braka*, kao i puno toga drugoga: snažnija *promocija vrijednosti života nerođenoga djeteta*, aktivnija *borba protiv poroka*, *sustavan katehetski rad s mladima*, ali i s njihovim roditeljima i sl. Međutim, u dosadašnjem radu rijetko smo dobivali konkretne prijedloge u smislu: kako sve ovo raditi, kada, gdje, s kim, na koji način ... Obično sve i počinje i završava s nabranjem problema, a konkretna rješenja se zatim očekuju s neke druge razine i instance. Stoga će u daljnjem tijeku Sinode očito biti potrebno poraditi na samoj *suradnji* kao takvoj. Također, potrebno je poraditi na *metodologiji i dinami*ci rada naših župskih vijeća. Upravo, kako smo već bili rekli: nije nam potrebna samo *dijagnoza* nekog problema ili situacije. Trebamo biti u stanju predložiti te prepoznati moguće rješenje navedenog problema, a zatim zajedničkim snagama iznaći odgovore na ono: *kako, zašto, kojim sredstvima, s kojim ljudima, kada, dokle* i sl.

U Sarajevu, 4. srpnja 2015.

dr. Mario Bernadić, generalni tajnik Sinode VN

SUSRETI SVEĆENIKA VN PO ARHIĐAKONATIMA – REZULTATI III. SINODSKE ANKETE

Tijekom proteklog proljeća 2015. godine, paralelno sa susretima vijećnika po dekanatima bila su upriličena i četiri susreta svećenika Vrhbosanske nadbiskupije po arhiđakonatima. Prvi od navedenih susreta bio je održan u Travniku, 25. veljače, a posljednji u Kreševu 18. ožujka. Na susretima je sudjelovalo ukupno 146 svećenika Vrhbosanske nadbiskupije, ne računajući pri tome voditelje i goste.

Broj sudionika po arhiđakonatima:

- **Gučogorski arhiđakonat:** 44
- **Plehanski arhiđakonat:** 33
- **Toliški arhiđakonat:** 38
- **Fojnički arhiđakonat:** 31

Radni dio ovih susreta se sastojao od dvije temeljne točke: bilo je osmišljeno da na početku dekani dotičnoga arhiđakonata predstavljaju izvještaj o iskustvu sinodskoga rada na području svojih dekanata. Zatim se nazočne upoznavalo sa sadržajem *treće sinodske ankete*, koja je po sebi bila namijenjena isključivo svećenicima Vrhbosanske nadbiskupije.

Spomenuta anketa sadržavala je 29 pitanja, podijeljenih u četiri grupe: *Služba i komunikacija, svetost svećeničkog poziva, egzistencijalno-materijalna pitanja, te strateške aktivnosti i odluke*. Anketna pitanja su bila predložena u pismenoj formi, a bilo je predviđeno da svećenici na njih odgovaraju anonimno te na licu mjesta.

Ovdje predstavljamo prikupljene rezultate III. Sinodske ankete:

I. Služba i komunikacija:

1. Ako bi govorili o opterećenosti poslom, što bi ste vi rekli za sebe?

Pod ovim pitanjem bilo je predviđeno da se zaokruži jedan od pet ponuđenih odgovora. U skladu s tim 10 svećenika (oko 6%) zaokružilo je da se osjećaju preopterećenima poslovima i obvezama. 31 svećenik (21%) je zaokružio drugu soluciju koja sugerira da se doduše osjećaju preopterećenima poslovima i obvezama, ali da ipak uspijevaju dovršiti i ispuniti sve ono što se od njih zahtjeva. Treća solucija je glasila „nekad sam

preopterećen, a nekad nisam“. Nju je zaokružilo 68 svećenika (46,6%) i to je ujedno većinski odgovor. Ovaj odgovor sugerira da se većina naših svećenika susreće s povremenim radnim preopterećenjem, ali također da u njihovom poslanju ima dana kada ne rade previše. Četvrta solucija je glasila: „Radim taman koliko je potrebno i imam slobodnog vremena“. Ovo je zaokružilo 38 svećenika (26%). Ovaj odgovor ipak sugerira da je u našoj nadbiskupiji tek svaki četvrti svećenik u potpunosti zadovoljan s količinom posla koju obavlja. Na koncu, samo 4 svećenika (oko 2,5%) se smatraju nedovoljno uposlenima te u skladu s tim osjećaju kako se suočavaju s problematičnim viškom slobodnog vremena.

2. Kako ocjenjujete radnu suradnju s drugim svećenicima?

I ovdje je bilo ponuđeno pet predefiniranih odgovora. Tako, 13 svećenika (oko 9%) navedenu suradnju smatra izvrsnom. 110 svećenika (75%) smatra suradnju s drugim svećenicima *načelno dobrom*, i ovo je ujedno bio većinski odgovor. 25 ispitanika (17%) smatra ovu suradnju osrednjom. Nijedan svećenik je ne smatra *pretežito* lošom, ali je zato 2 svećenika smatraju *izrazito* lošom.

3. Kako ocjenjujete suradnju s vjernicima?

25 ispitanika (17%) zaokružuje odgovor kako je ova suradnja *izvrsna*. 100 svećenika (68,5%) smatra navedenu suradnju *načelno dobrom*, i to je ujedno *većinski* odgovor. 24 ispitanika (16,5%) smatraju suradnju *osrednjom*, a nijedan ispitanik ne smatra je lošom, bilo *pretežito*, ili *izrazito* lošom.

4. Družite li se redovito s drugim svećenicima?

Pod ovim pitanjem je također bilo ponuđeno pet odgovora. Pri tome, 73 ispitanika (50%) izjavljuje da se *redovito* druže s drugim svećenicima, i ovo je ujedno *većinski* odgovor na navedeno pitanje. 55 svećenika (oko 38%) kaže kako se druže s drugim svećenicima uglavnom tijekom službenih susreta i prilika. 36 ispitanika (24,6%) kaže „da koliko se druže, toliko i ne“. Jedan svećenik izjavljuje da se *pretežito* druži s laicima, a sa svećenicima tek *povremeno*. Dok trojica zaokružuju da *u potpunosti izbjegavaju* svećeničko društvo.

5. Kako ocjenjujete svoj odnos s pretpostavljenima i poglavarima?

28 svećenika (19%) kaže za ovaj odnos da je *izvrstan*. 80 ispitanika (oko 55%) kaže za ovaj odnos da je *pretežito dobar*, i to je ujedno većinski odgovor za ovo pitanje.

36 (oko 25%) ocjenjuje ovaj odnos *osrednjim*. Jedan ispitanik ovaj odnos procjenjuje *pretežito lošim*, a trojica *izrazito lošim*. Uz ovo pitanje, bila je ponuđena i šesta solucija, da ispitanici pismeno navedu neko drugo mišljenje ukoliko ga imaju. U tom smislu bila su ponuđena samo dva odgovora. Jedan ispitanik posve negativno govori za svoje pretpostavljene i poglavare „da su oni poglavari samo na papiru“. Drugi odgovor otprilike kaže kako bi poglavari u Crkvi uvijek morali voditi računa da žive u skladu sa onim što zahtijevaju od drugih.

6. Da li Vam teško pada usamljenost koju sa sobom počesto nosi svećenički poziv?

101 ispitanik (69%) izjavljuje da se *uopće ne osjeća* usamljenim, i ovo je ujedno većinski odgovor. 24 svećenika (16,5%) kaže da se *počesto osjete* usamljenima, ali pri tome smatraju kako su se na to *dobro privikli*. 21 ispitanik (oko 14 %) procjenjuje svoju usamljenost *osrednjom*, odnosno, „koliko se osjećaju usamljenima, toliko i ne“. Tri svećenika zaokružuje odgovor da se „nerijetko osjećaju usamljenima te da zbog toga osjećaju poteškoće“, dok jedan zaokružuje da se „pretežito osjeća usamljenim te da pati zbog toga“. Inače, pod ovim pitanjem je na koncu došlo do malih statističkih odstupanja. Naime, na koncu je ponuđeno 149 odgovora na 146 anketnih listića, što znači da su tri ispitanika zaokružila dva odgovora umjesto jednog.

7. Smatrate li da Vas je bogoslovija adekvatno pripremila za svećenički poziv, život i djelovanje?

38 ispitanika (26%) smatra da ih je bogoslovija *u potpunosti* pripremila za svećenički poziv, život i djelovanje. 24 svećenika (16,5%) smatra ovu pripremu *dobrom, ali ne i potpunom*. 21 ispitanik (oko 14%) smatra da ih je bogoslovija *osrednje* pripremila za poziv. Trojica dijele mišljenje da ih je bogoslovija *vrlo malo pripremila*, a jedan zaokružuje „nimalo“.

Pod ovim pitanjem je bila ponuđena i šesta solucija: da svećenici sami ponude odgovor na navedeno pitanje. Ukupno je ponuđeno 6 odgovora. 4 odgovora otprilike sugeriraju da bi naša *bogoslovska sjemeništa* trebala više voditi računa o praktičnim aspektima formacije bogoslova. Jedan ispitanik otprilike smatra da bogoslovija po sebi i ne može nikada u potpunosti pripremiti bogoslova, jer život sa sobom donosi puno toga iznenađujućeg i neplanskoga. Jedan ispitanik je mišljenja da bi se pri formaciji bogoslova trebalo više voditi računa o njihovim afinitetima i željama. Npr. ukoliko neki mladić pokazuje interesa za *misijski poziv*, Crkva bi ga u tomu trebala svesrdno podržavati, te u skladu s tim i pripravljeni.

Pod ovim pitanjem također je došlo do stanovitih statističkih odstupanja. Konačno je ponuđeno 89 odgovora, što znači da 57 ispitanika ovdje nije ponudilo svoj odgovor ili mišljenje.

8. O kojim aspektima bi osobito trebalo voditi računa u formaciji naših bogoslova?

Pod ovim pitanjem nisu nuđeni predefimirani odgovori, nego su ispitanici trebali sami ponuditi određeni odgovor ili mišljenje. Ukupno je ponuđeno 19 odgovora. Otprilike, natpolovična većina ispitanika sugerira potrebu jednog snažnijeg praktično-pastoralnog usmjerenja na našim bogoslovijama. Kako to napisa jedan ispitanik: „Na bogosloviji su nas učili jedno, a u pastoralu onda moramo ispočetka učiti nešto sasvim drugo“. Kad se ovdje spominje jedan „snažniji praktično-pastoralni aspekt“ onda se pod tim ne podrazumijeva da se na bogoslovijama, odnosno, teološkim učilištima treba više *teoretizirati* o navedenim pitanjima. Naprotiv, bogoslovi bi trebali više biti uključeni u konkretni *pastoralni rad*. Kako dvojica ispitanika navode, njima bi trebalo dati više slobode, ali i više odgovornosti. Naime, stječe se dojam, kao da Crkva ponekad zaboravlja da se ovdje radi o punoljetnim odraslim osobama. Pokušava ih se smjestiti u određeni misaoni i praktični okvir, dok današnje prilike u pastoralu zahtijevaju od svećenika mnogo kreativnosti, poduzetnosti i osobne inicijative. Nekolicina odgovora sugerira potrebu razvoja *komunikacijskih vještina* kod naših bogoslova, jer se na terenu kasnije počesto osjeća problem manjkave komunikacije kod nekih svećenika: „Ukočeni su, zatvoreni, ili opet nerijetko usiljeni i pretjerano dominantni u nastupu“. Dobra, tečna i spontana komunikacija, kako s drugim kolegama, tako i sa samim vjernicima predstavlja zasigurno jedan od ključeva uspjeha u pastoralnom radu. Nekolicina ponuđenih odgovora također sugerira potrebu jedne snažnije duhovne priprave za naše bogoslove. Njih se doduše već duhovno vodi, ali koliko ih se pri tomu sprema da i sami budu duhovni voditelji?

Dakle, ako bi sve prethodno pokušali sažeti u samo jednu rečenicu, rekli bi smo da je našim bogoslovima potrebno: više uključenosti u pastoralni rad, više slobode, ali i više odgovornosti, trebalo bi razvijati njihove komunikacijske sposobnosti, te ih više osposobljavati za duhovno vodstvo.

9. Što bi ste mogli navesti kao najveći problem u svojem svećeničkom radu i životu?

Pod ovim pitanjem također nisu nuđeni predefimirani odgovori, nego su ispitanici trebali sami navesti odgovor. Ukupno je ponuđeno 39 odgovora. Zanimljivo je da tek jedan ispitanik navodi *celibat* kao svoj najveći problem. S druge strane, izgledno je da

svećenici puno češće trpe zbog *loše komunikacije*, kako s kolegama i poglavarima, tako i sa vjernicima. Druga česta tema u ovom smislu je nemogućnost jednog *preciznijeg planiranja* života i rada u pastoralu. Tako, svećenici trpe zbog viška *improvizacije*, a zbog manjka uhodanog dnevnog ritma i reda. Treća grupa odgovora se odnosi na „pastire bez stada“. Naime, svećenici koji djeluju u raseljenim župama svakako nisu sretni zbog ove datosti. Nekolicina odgovora izražava teškoću zbog poslovične pasivnosti, kako kod nekih kolega, tako i kod vjernika. Zajedno s tim se ističe i problem susretanja jednog poslovično „prosjačkog mentaliteta“, kako kod nekih svećenika, tako i kod vjernika. Naglasak se pri tome stavlja na ono „materijalno“, i za to materijalno se očekuje da ga dadne netko drugi. Jednostavno, mnogima je to prioritet, tako da su mnoge korisne i pametne inicijative već u samom startu osuđene na odbacivanje i neuspjeh.

II. Svetost svećeničkog poziva:

10. Koliko često se ispovijedate?

Četvorica svećenika navodi da se ispovijeda „tjedno“. 29 (oko 20%) zaokružuje da se ispovijedaju „mjesečno“. 48 svećenika (oko 33%) kaže da se ispovijeda više od 6 puta godišnje. Njih 50 (oko 34%) kaže da se uobičajeno ispovijedaju pred velike blagdane (3-4 puta godišnje), i to je ujedno većinski odgovor na ovo pitanje. 11 ispitanika (7,5%) navodi da se godišnje ispovijede jednom ili čak nijednom.

11. Imate li stalnog ispovjednika?

32 ispitanika (22%) zaokružuje da ima svoga *stalnog* ispovjednika. 50 (oko 34%) ih kaže da imaju dvojicu ili trojicu uobičajenih ispovjednika, dok 62 (oko 42%) ih kaže da se ispovijedaju *kod bilo koga*, i ovo je ujedno većinski odgovor.

12. Molate li redovito Časoslov?

53 svećenika (oko 36%) kaže da *redovito i u potpunosti* mole časoslov, i ovo je ujedno većinski odgovor. 39 (oko 27%) ih kaže da redovito mole barem *jutarnju i večernju molitvu*. 47 ispitanika (32%) zaokružuje da časoslov mole „povremeno, u zavisnosti od liturgijskog vremena“. 8 svećenika (5,5%) navodi da *rijetko moli* časoslov, dok ih 9 (6,2%) kaže da ga *uopće ne mole*.

13. Molate li redovito svetu kronicu?

32 svećenika (22%) zaokružuju da *redovito*, tj. *svakodnevno* mole svetu kronicu. Njih

44 (oko 30%) kaže da često mole. 54 (37%) ih kaže da kronicu mole *povremeno*, i to je ujedno većinski odgovor na ovo pitanje. 5 ispitanika (3,4%) kaže da kronicu moli *vrlo rijetko*, dok njih 13 (8,9%) kaže da je *nikada ne mole*.

14. Prakticirate li redovito pobožno razmatranje?

25 svećenika (17%) kaže da *redovito* prakticira razmatranje. 46 (oko 29%) navodi da razmatraju često. 70 (oko 48%) ih kaže da razmatra *povremeno*, i ovo je ujedno većinski odgovor. Šestorica (4,1%) ih kaže da *vrlo rijetko* prakticiraju pobožno razmatranje, a pet (3,4%) ih kaže da to *nikada* ne čine.

15. Pratite li katoličke medije i tisak?

43 ispitanika (29,5%) kaže da *redovito* prate katoličke medije i tisak. 79 (54%) zaokružuje da spomenuto često prate, i ovo je ujedno većinski odgovor na ovo pitanje. 21 (14,4%) navodi da *povremeno* prate. Četvoro ih kaže da *vrlo rijetko* prate, a trojica *nikako*.

16. Čitate li papinske enciklike i biskupske poslanice?

26 (17,8%) kaže da *redovito prate* papinske enciklike i biskupske poslanice. 44 (oko 30%) ih zaokružuje da često prate navedeno. 51 (35%) ispitanik zaokružuje da ovo prati *povremeno*, i to je većinski odgovor. 11 svećenika (7,5%) kaže da *rijetko prate* navedeno, dok sedmorica (4,8%) zaokružuju da ovo navodno *nikada* ne čitaju.

17. Čitate li često teološku literaturu i ascetiku?

14 (9,6%) ih kaže da navedeno *redovito čitaju i prate*. 64 ispitanika (41%) navodi da ovo često čitaju, i to je ujedno *većinski* odgovor na ovo pitanje. 58 (39,7%) ih zaokružuje da *povremeno* čitaju. 11 (7,5%) ih kaže da čitaju rijetko, dok sedmorica (4,8%) navodi da praktično *nikada* ne čitaju teološku literaturu i ascetiku.

18. Predstavlja li Vam život u celibatu problem?

55 naših svećenika (37,7%) kaže da „radosno i uvjereno žive svoj celibat“. Ovo je ujedno *većinski* odgovor. 53 ispitanika (36,3%) zaokružuje da im život u celibatu doduše ne predstavlja problem, ali da se ipak počesto pitaju o *njegovom smislu*. 46 (31,5%) svećenika procjenjuje ovaj problem *osrednjim*: „koliko da, toliko i ne“. Trojica svećenika kažu da im život u celibatu predstavlja *značajan problem*, te da u njemu ne vide smisla, dok trojica također potvrđuju problem te navode kako se *uopće ne trude živjeti* u celibatu.

Pod ovim pitanjem je došlo do određenih statističkih odstupanja. U konačnici smo imali 160 odgovora, što znači da su neki ispitanici zaokruživali dva ili više ponuđenih odgovora namjesto jednog.

19. Imate li problema s nekim oblikom ovisnosti (alkohol, cigarete, sportsko kladjenje, ovisnost o internetu ...)?

76 ispitanika (52%) zaokružuje da *nemaju problema* s bilo kojim oblikom ovisnosti, i to je ujedno većinski odgovor. Njih 36 (oko 25%) kaže da ako već i imaju *neki porok*, onda se u svemu smatraju *umjerenima*. 30 (20,5%) ih kaže „da možda imaju jednu ovisnost“. Četvoro ih je reklo da *imaju ovisnost* te smatraju „da imaju ozbiljan problem“. Na koncu, dvojica priznaju kako imaju *više ovisnosti*.

20. Kada uopće govorimo o pozivu na svećeničku svetost na temeljima molitve, čistoće, poslušnosti i apostolskog siromaštva smatram da:

- a) Bez ovo četvoro nema ni autentičnog svećeništva: 58 (39,7%) – većinski odgovor;
- b) Ovo je važno, ali ne sve na isti način: 57 (39%);
- c) U svemu treba biti umjeren, i ni u čemu ne treba pretjerivati: 29 (19,9%);
- d) Nije toliko bitno, najvažnije je biti dobar i ljubazan čovjek: 3 (oko 2%);
- e) U današnjem vremenu ovo nije bitno; najvažnije je biti profesionalan te korektno obavljati svoje dužnosti: 1 (0,75%);

Pod ovim pitanjem je postojala i šesta solucija, odnosno, mogućnost iskazivanja osobnog mišljenja. Jedan je ispitanik rekao da je ovo spomenuto ideal koji se mora pokušati slijediti, s tim da čovjek treba biti svjestan kako je ideale teško dostići u potpunosti. Drugo mišljenje sugerira kako je sve navedeno uistinu važno, međutim, u konačnici svatko od nas mora za sebe pronaći što je za njega volja Božja. Treće mišljenje je bilo sročeno na vrlo kompliciran i nejasan način, tako da ga nećemo ovdje ni predstavljati.

III. Egzistencijalno-materijalna pitanja:

21. Da li ste zdravstveno osigurani?

Odgovori sugeriraju kako je 65% naših svećenika -na ovaj ili onaj način- zdravstveno

osigurano, dok 35% još uvijek nije.

22. Jeste li zadovoljni svojim novčanim prihodima?

71 ispitanik (48,6%) zaokružuje da je u *potpunosti* zadovoljan svojim prihodima, i ovo je ujedno *većinski* odgovor. 34 ispitanika (23%) su *načelno zadovoljni* svojim prihodima. 17 ispitanika (11,6%) *osrednje* je zadovoljno svojim prihodima. 16 ispitanika (11%) *nije zadovoljno* svojim prihodima, ali pri tome, svoje materijalno stanje ipak ne smatraju lošim. Na koncu, 10 ispitanika (7,5%) *u potpunosti nije zadovoljno* svojim prihodima.

23. Imate li domaćicu - kuharicu?

94 svećenika (oko 64%) živi u domaćinstvu gdje postoji domaćica ili kuharica. 43 (29,5%) ih kaže da nemaju domaćicu-kuharicu. Devetorica (6,2%) kaže da bi je rado imali, ali si to ne mogu priuštiti.

24. Koristite li godišnji odmor?

30 naših svećenika (20,5%) kaže da *redovito* koriste godišnji odmor i to u cijelosti. 11 (7,5%) ih kaže kako koriste godišnji odmor, ali ne za *vlastiti odmor*, nego za neke druge aktivnosti (ispomoć u drugoj biskupiji, kursovi jezika, seminari i sl.). 57 ispitanika (39%) kaže da ga koriste u skladu s poslovima i mogućnostima – „koliko da, toliko i ne“. 29 ispitanika (19,9%) kaže da im poslovi i obveze ne dopuštaju koristiti cjeloviti godišnji odmor. 19 naših svećenika (13%) kaže kako *nikada* nisu koristili godišnji odmor.

IV. Strateške aktivnosti i odluke:

25. Pitanje budućeg pastorala na župama s manje od stotinu vjernika? Smatram da:

- Ne treba ništa posebno mijenjati: 8 (5,5%);
- Ne treba dirati u župe nego reorganizirati kadrovsku politiku, u smislu da se ne događa da neki svećenici stalno budu na takvim ugroženim župama, a drugi nikada: 40 (27,4%);
- I da i ne, ovisno o kojim je župama riječ: 20 (13,7%);
- Trebalo bi ih reorganizirati na način misijskog modela: Dva ili tri svećenika bi živjela zajedno, a preko dana bi brinuli o povjerenim župama: 51 (35%) – većinski odgovor;

- e) U potpunosti reorganizirati pastvu i ovakve župe pripojiti većim župama: 34 (23,3%);

Pod ovim pitanjem je postojala i dodatna mogućnost iznošenja svoga mišljenja. Ukupno su napisana 3 mišljenja: jedno od njih sugerira da je kod nas nužno povećati prisustvo svećenika na većim župama. Drugo mišljenje sugerira da bi svećenici svugdje trebali imati osigurane osnovne uvjete za život i rad. Treće mišljenje jednostavno kaže da nam se po ovom pitanju „pomoliti za razboritost“.

26. Što učiniti glede odlaska vjernika s područja **Vrhbosanske nadbiskupije**?

- a) Ne treba ništa, jer svatko ima pravo na vlastiti izbor: 33 (22,6%);
- b) Nešto bi trebalo, ali ne previše, jer tko je naumio otići, teško je utjecati na njegovu odluku: 43 (29,4%) – većinski odgovor;
- c) Nastojati ih odvratiti od odlaska, ali imati na umu da to nije isključivi posao Crkve: 22 (15%);
- d) Puno aktivnije se angažirati i raditi na strategiji opstanka: 32 (oko 22%);
- e) Sve snage usmjeriti na to područje kako ljudi ne bi odlazili jer je to odgovornost Crkve: 14 (9,6%);

I ovdje je postojala šesta solucija – iznošenje vlastitog mišljenja, ali takvih na koncu nije bilo.

27. Što sa onim vjernicima koji su već napustili područje **naše nadbiskupije**?

- a) Ništa, to je završena priča; oni su sada briga neke druge biskupije: 34 (23,3%);
- b) Vrlo malo: trebalo bi s njima ostati u nekakvom kontaktu: 48 (32,9%) – većinski odgovor;
- c) Povremeno raditi na tom polju, ali imati na umu da to nije isključivi posao Crkve: 15 (10,3%);
- d) Raditi na zblizavanju s takvima, te na očuvanju njihovog identiteta i osjećaja pripadnosti našoj mjesnoj Crkvi: 39 (26,7%);

- e) Usmjeriti sve snage kako bi se ti ljudi jednom vratili na svoja ognjišta: 5 (3,4%);

Ovdje donosimo i dva osobna mišljenja: Jedan ispitanik smatra da ovakve vjernike treba pratiti te im pomoći da se bolje uklupe u novu sredinu. Drugi ispitanik smatra da bi trebalo poraditi na stvaranju određenih projekata, kako bi takvi iseljeni vjernici mogli investirati financijska sredstva u našu nadbiskupiju. Na taj način bi i biskupija mogla poboljšati svoje prihode, ovdašnji vjernici bi mogli dobiti radno mjesto, a i investitori bi pri tomu –dugoročno gledano- mogli zaraditi.

28. Kakav treba biti odnos naše mjesne Crkve prema državi?

- a) Ne treba se vezivati s državom: 21 (14,4%);
- b) Imati veze, ali izbjegavati tješnju suradnju sa svjetovnom moći: 60 (41%) – većinski odgovor;
- c) Raditi ovisno o tomu kako se država postavi: 15 (10,3%);
- d) Aktivno surađivati s državnim organima i institucijama oko nadilaženja raznih problema kojima su izloženi naši vjernici: 48 (32,9%);
- e) Tijesno surađivati s državom, pa i u političkim pitanjima: 2 (1,36%);

29. Bi li u budućem radu Sinode među našim svećenicima trebalo provoditi ovakve ankete, vezano i za neka druga pitanja?

36 ispitanika (24,6%) smatra da daljnja anketna ispitivanja svećenika nisu potrebna, dok ih 70 (48%) podržava, s tim da neki ispitanici nisu ništa zaokruživali nego su predlagali buduće anketne teme. S obzirom na postojanje 15 takvih konkretnih prijedloga, može se sa sigurnošću zaključiti da apsolutna većina svećenika podržava provođenje daljnjih anketa u skorije vrijeme. Ovdje predstavljamo nekolicinu prijedloga. Nije potrebno navoditi ih sve, s obzirom da su neki od njih međusobno vrlo slični:

- Odnos prema novim religioznim pokretima na području naše nadbiskupije;
- Produbljenje postojećih anketnih pitanja;
- Reorganizacija župskog pastoralara;

- Odnosi između biskupa i redovnika;
- Svećenik kao nositelj Crkve i vjere;
- Načini suradnje među svećenicima;
- Pastoral mladih;
- Osjećaj za bolesne i napuštene;
- Borba protiv poroka;

Kratki osvrt na odgovore III. sinodske ankete

Prvi dojam koji se stiče nakon upoznavanja s rezultatima III. sinodske ankete jest taj kako naši svećenici **definitivno ne vole pisati**. Naime, kroz ovu anketu je dobiveno relativno malo konkretnih pisanih prijedloga i sugestija. Moglo bi se čak konstatirati da za većinu njih pisanje samo jedne jedine rečenice predstavlja vrlo ozbiljan problem i izazov. Ovakvo nešto se moglo pretpostaviti već iz prethodnog sinodskog rada. Upravo stoga je i odlučeno da se ova anketa prvenstveno pripravi kao *test* s predefiniranim odgovorima, te da se ispunjava na licu mjesta, tj. tijekom održanih arhiđakonatskih zasjedanja.

Dio ankete o **službi i komunikaciji** sugerira kako naš prosječni svećenik ipak voli svoje poslanje; u načelu ima povjerenja u druge svećenike i u povjereni mu narod. Također, on se vrlo solidno i postojano nosi s poteškoćama i izazovima svećeničkog poziva na ovim –ratom opustošenim i napaćenim- prostorima.

Kako već rekosmo, on ne voli baš da piše, ali izgledno je kako ne voli ni puno da čita. Dio ankete o **svetosti svećeničkog poziva** također sugerira kako se za našeg prosječnog svećenika i ne može reći da je on izrazito duhovan tip. U tom smislu, nešto je revniji kad je u pitanju „ono što se mora“ (Sv. Misa, brevijar). Ne ispovijeda se prečesto, a i kad se ispovijeda to je uglavnom „kog koga već stigne“, što će reći da mu je poprilično strana ideja stalnog duhovnog vodstva.

Stoga bi se moglo reći da je on *prvenstveno individualist, intuitivni pastir i neumorni graditelj*.

Treća sinodska anketa između ostalog pokazuje i to da se najveća raznolikost odgovora

susreće u području **strateških odluka i aktivnosti**; rekli bi smo upravo tamo gdje nam je potrebno kudikamo više jednoznačnosti i sklada u razmišljanju. Ipak, i iz takvih odgovora je moguće razaznati neke barem zajedničke tendencije. Na primjer, po pitanju **budućeg pastoralna na župama s manje od stotinu vjernika** većina je suglasna u tome da se nešto treba mijenjat. A sad, što se konkretni načini tih promjena drugačije sagledavaju, to i nije toliki problem, jer specifičnosti svake takve župe izgledno u konačnici zahtijevaju i različite pristupe. Npr., ukoliko se radi o nekoj manjoj župi u neposrednoj blizini neke veće i aktivne župe, onda bi bilo logično onu manju pripojiti onoj većoj, u svojstvu *filijalne crkve*. Međutim, ukoliko se radi o nekoj izoliranoj i udaljenoj manjoj župi, onda je vrlo upitno da li se ista može reorganizirati na prethodni način. Možda je ipak najbolje da takva župa ostane neovisna, s tim da bi se trebalo voditi računa da svećenik ne ostaje predugo sam na takvom mjestu i u takvoj situaciji. Opet, ako se negdje radi o postojanju više takvih župa jednih pored drugih, onda se svakako može razmišljati o onom „misijskom modelu“, gdje dva ili više svećenika žive u zajedničkom domaćinstvu, i gdje zatim tijekom dana svaki radi na svom specifičnom području.

Slično je i s drugim pitanjima iz *strateškog područja*. Npr., kod pitanja o **suradnji s državom** većina ispitanika je suglasna u tome da neki oblik suradnje između Crkve i države treba postojati. Međutim, većina njih također dijeli mišljenje kako crkva tu ipak treba biti oprezna te da se ne bi smjela „zalijetati“ u bilo kakav oblik i način suradnje s državom.

Na koncu, važno je napomenuti da je planirano da se slična anketa provede i među našim laicima, odnosno, među našim župskim pastoralnim i ekonomskim vijećnicima, te katehistima i vjeroučiteljima. Bez sumnje, naša mjesna Crkva se nalazi pred brojnim važnim odlukama, i stoga je važno da težimo k zajedničkom jasnom očitovanju i preciziranju našega mišljenja.

U Sarajevu, 20. lipnja 2015.

dr. Mario Bernadić, generalni tajnik Sinode VN

Benedikt XVI, *Intima ecclesiae natura* (Duboka narav crkve), Apostolsko pismo u obliku motuproprija o službi djelatne ljubavi, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2014.

Caritas po sebi nije samo primanje nego i davanje. On ne podrazumijeva samo čovjekove materijalne potrebe, nego i one potrebe duhovno-pastoralne naravi. Caritas nije samo institucija nego –prvenstveno- temeljni izraz jednog autentičnog kršćanskog života. Napose, Caritas predstavlja Božje ime, kao i najdublji izraz Njegove biti!

Ovim prilogom želimo na sažet način prikazati navedeni dokument pape Benedikta XVI., izdvojivši pri tomu par ključnih misli, korisnih za ispravno razumijevanje onoga što obično uzimamo kao samo po sebi razumljivo, premda to nije. Naime, nekako se u društvu i svijesti vjernika uvuklo pogrešno uvjerenje da je karitativna djelatnost Crkve, posebno institucija *Caritasa*, neka isključiva vrsta darivanja materijalne pomoći potrebitima. Ovo uvjerenje, premda podržano uistinu nezahvalnim egzistencijalnim uvjetima u našoj zemlji, a i donekle opravdano samim zahtjevima kršćanske vjere, ipak je postupno oblikovalo svijest svojevrstne „duhovne lijenosti“. Naime, primjetno je da su se ljudi u međuvremenu poprilično privikli na ideju „primanja“ određene –obično materijalne-pomoći, umjesto da se svijest i savjest oblikuju i odgajaju prema tomu da svatko treba, već prema mogućnosti i talentima, i sam darivati i pomagati. *Caritas* u sebi nužno uključuje navedenu dimenziju materijalne pomoći, ali nije svodiv isključivo na nju, budući da on predstavlja jedan od temeljnih vidova pastoralne djelatnosti Crkve. Dakle, *Caritas* po sebi također podrazumijeva i one potrebe duhovno-pastoralne naravi, a ne samo materijalnu pomoć. Svođenje *Caritasa* isključivo na raspodjelu materijalne pomoći, nedopuštena je redukcija i parcijalni pristup stvarnosti koju *Caritas* predstavlja i štiti, a to je djelatna ljubav kao izraz same Božje ljubavi. To nedopušteno svođenje je i jedan od razloga prikaza ovog apostolskog pisma i popratnih dokumenata, u kojima se zapravo i ističe da su Socijalni nauk crkve i njezina karitativna djelatnost dvije različite stvarnosti, premda imaju isti izvor u Objavi. Iako ove nisu međusobno odvojive nekim strogim teološkim i moralnim rezom, one ipak predstavljaju dva različita načina postojanja Crkve u svijetu, s vlastitostima i zadaćama koje se ne mogu i ne trebaju miješati.

U samom uvodu, papa u miru, Benedikt XVI. ističe kako ovim apostolskim pismom u obliku motuproprija namjerava dati cjelovit i sveobuhvatan pravni okvir kojim će se urediti različiti organizirani oblici djelatne ljubavi u Crkvi. Naime, uz naviještanje Božje riječi, slavljenje sakramenata i služenja u ljubavi, što je trostruka zadaća i narav Crkve, karitativna služba je također temeljni i nezaobilazni izraz njezina poslanja i djelovanja. Razlog ovog motuproprija, kao to ističe sam Papa, jest nedostatak kanonskih propisa koji bi regulirali ovu karitativnu dimenziju crkvenog poslanja, a koja, po sebi spada na samu pastoralnu i eklezijalnu bit Crkve, prakticiranu i potvrđenu od njenih najranijih početaka. Teološka

pozadina ovog motuproprija jest Papina enciklika *Deus caritas est* u kojoj Papa naglašava kako svi vjernici imaju pravo i dužnost živjeti Isusovu zapovijed kojom učenike poziva da druge ljube kako je on njih ljubio (Iv, 15,12), te da nošeni tom zapovijeđu današnjem čovjeku pružaju ne samo materijalnu nego i duhovnu pomoć. Ovo pojedinačno služenje drugima u ljubavi, *diakonia*, treba da se ostvari i u župnim zajednicama, partikularnim Crkvama, pa sve do opće Crkve u cjelini.

Zapravo na ovo služenje, na *diakoniju* ljubavi prema bližnjemu, papa poziva posebno biskupe, kao nasljednike apostola, jer je ostvarenje ljubavi prema bližnjemu posebno područje biskupskog djelovanja. Karitativno djelovanje u Crkvi mora biti organizirano i pravno regulirano, no, kako to Papa naglašava, bilo koje praktično djelovanje Crkve u cjelini, a i pojedinaca, nedovoljno je ako ono nije izraz ljubavi prema čovjeku. Upravo je ta ljubav, mogli bismo tako reći, dogmatski, teološki, eklezijalni razlog bilo kojega i bilo kakvoga zauzimanja za bližnjega. Svo služenje bližnjemu, bilo da je riječ o onomu organiziranom od Crkvene vlasti, bilo da je riječ o pojedinačnom i slobodnom zauzimanju vjernika u svjedočenju te ljubavi konkretnim djelima, trebalo bi imati odgovarajuće vodstvo, zbog čega se, pored ostalih inicijativa čija se vrijednost ne osporava niti umanjuje, na poseban način promatra djelatnost *Caritasa*, ustanove koju je pokrenula sama crkvena hijerarhija a koja obuhvaća župnu, dijecezansku, nacionalnu i internacionalnu razinu. No, kako se ta organizirana djelatnost ne bi odvojila od crkvenog nauka i normi već propisanih crkvenim Zakonom, kako se ne bi pretvorila u puko prikupljanje i dijeljenje novčanih sredstava, ovaj dokument na kraju ovoga kratkog uvoda donosi par kanonskih odredbi kojima se trebaju urediti konkretne karitativne inicijative koje pokreću bilo vjernici bilo crkvena hijerarhija. A za sve te pojedinačne i organizirane inicijative se, *summa summarum*, može reći da trebaju biti u skladu s Crkvenim naukom, katoličkim načelima i postojećim kanonskim odredbama.

Razine karitativne djelatnosti u Crkvi:

- **Župna**
- **Dijecezanska**
- **Nacionalna**
- **Internacionalna**

Poštivanje ovih uvjeta se traži kako se zauzimanje za bližnjega i potrebitog ne bi odvojilo od njegova izvora i razloga samog postojanja, odnosno, same Božje ljubavi. Ili, kako to ovo apostolsko pismo, a pozivajući se i na encikliku *Deus caritas est* kaže: „Zato se mnoga katolička tijela u svojem djelovanju ne smiju ograničiti na puko prikupljanje i dijeljenje novčanih sredstava, nego uvijek moraju posvećivati posebnu pozornost osobama u potrebi.

Ona, isto tako, moraju u kršćanskoj zajednici preuzeti na se dragocjenu odgojnu zadaću, pomažući ljudima da cijene važnost dijeljenja, poštovanja i međusobne ljubavi u smislu Kristova evanđelja. U karitativnoj djelatnosti Crkve na svim razinama treba se kloniti opasnosti da se ona pretvori u tek jedan od načina pružanja socijalne pomoći“ (str. 6-7).

Nakon iznesenih odredbi za koje Benedikt XVI kaže da ih treba obdržavati u svim svojim dijelovima, ovaj dokument donosi i tri komentara ovog apostolskog pisma objavljenja u *L'Osservatore Romano*, kao i uvodnu teološku napomenu uz *Kolokvij o teologiji djelatne ljubavi i/ili socijalnom nauku Crkve* (teološki skup održan u Vatikanu 4. Ožujka 2013. a sazvan od Papinskog vijeća *Cor Unum*), kao i *Sintezu* tog Kolokvija.

Prvi komentar ovog apostolskog pisma donosi predsjednik Papinskog vijeća *Cor Unum*, uzoriti kardinal Robert Sarah, koji već naslovom otkriva glavnu misao: „Biskup – poslužitelj djelatne ljubavi. Srce koje vidi društvene nedaće“ (str.19-31). Slijedeći liniju Papina šireg nauka, Kardinal govori kako papa opetovano podsjeća da dva stupa nove evangelizacije jesu *ispovijedanje vjere* i *Caritas*, te da se korijeni ovog motuproprija nalaze upravo u Benediktovoj enciklici *Deus caritas est*. Osim toga, kardinal Sarah govori o teološkoj dimenziji ovog motuproprija, njezinu središtu i izvorištu, a to je sam Bog koji nam se objavljuje i kojega upoznajemo kao ljubav. Zbog čega je poslanje Crkve još od samih početaka, od apostola, bilo življenje te ljubavi i svjedočenje tog života u ljubavi. Ističući kako je Benedikt XVI. djelatnu ljubav definirao „duhovnim služenjem“, kardinal Sarah naglašava kako je služenje zapravo nasljedovanje Krista koji je došao služiti a ne biti služen (Mt 20,28), što podrazumijeva da: „karitativno djelovanje čak i strukturalno ulazi u konkretno poslanje“ (str. 25).

Kršćansko služenje nije ništa drugo do li nasljedovanje Krista koji je došao služiti, a ne biti služen (usp. Mt 20,28).

Drugi komentar ovog apostolskog pisma naslovljen je s: „Uloga i odgovornost biskupa“ a potpisuje ga predsjednik Španjolske biskupske konferencije, uzoriti kardinal Antonio María Rouco Varela (str. 33-38). Kardinal Varela podsjeća upravo na veliku odgovornost biskupa u organiziranju i provedbi karitativnih dijela ljubavi, koja su izričaj autentične naravi Crkve. Upravo odatle biskupsko poslanje da nad tim djelima bdiye i da njima upravlja. Tu odgovornost biskupa u karitativnim inicijativama je istakao sam Papa ovim apostolskim pismom u kojemu posebnu pozornost posvećuje upravo ulozi dijecezanskog biskupa u službi djelatne ljubavi kako bi popunio onu prije spomenutu zakonodavnu prazninu.

I **treći komentar**, „Između odgovornosti i služenja. Kanonski izričaj službe djelatne ljubavi“, potpisuje tajnik Papinskog vijeća za zakonodavne tekstove, njegova Ekselencija mons. Juan Ignacio Arrieta Ochoa de Chinechetru (str. 39-51). Ovaj komentar na početku ističe kako je ponavljani argument učiteljstva Benedikta XVI. taj da su konkretni izričaji djelatne ljubavi prema potrebitima praktičan zahtjev kršćanske vjere i jedna od „strukturalnih“ zadaća cijele Crkve. Specifičan oblik te zadaće je upravo djelatnost *Caritasa* kao ustanove koja potječe od same crkvene hijerarhije. Iako djelatnost *Caritasa* ima posebne značajke, jer je, između ostaloga, primjereno regulirana na različitim razinama odgovarajućih crkvenih autoriteta, ipak se ovo apostolsko pismo sadržajno ne odnosi isključivo na *Caritas* (osim u članku 9.) nego i na druge oblike službe djelatne ljubavi koji se kreću u rasponu od spontanijih inicijativa vjernika do onih koje se ustrojavaju kao ustanove posvećenog života ili družbe apostolskog života.

Caritas je Božje ime, kao i najdublji izraz Njegove biti!

I posljednji dodatak ovom apostolskom pismu su već spomenute uvodna riječ uz Kolokviji o teologiji djelatne ljubavi, i sinteza tog kolokvija. **Uvodnu riječ** potpisuje već spomenuti kardinal Sarah (str. 53-64), a **Sintezu Kolokvija**, tajnik Papinskog vijeća *Cor Unum*, mons. Giampietro Dal Toso (str. 65-73). Poradi praktičnosti i neponavljanja ovdje ih zajedno rezimiramo. Uvodna riječ ističe kako je Socijalni nauk Crkve već prešao dalek put i kako predstavlja vrlo vrijedan korpus jer se tim naukom služe i oni mimo crkvenih struktura, a koji se bave društvenim problemima. No, kako se naglašava, kod Benedikta XVI. se ipak susreće novost obzirom da od njega imamo prvu encikliku posvećenu isključivo temi djelatne ljubavi (*Deus caritas est*), ali ne primarno s društvenog, nego s pastoralnog motrišta. Naime, polazeći od biblijske tvrdnje kojom se „opisuje“ tko je Bog, bilo enciklika, bilo ovo apostolsko pismo, govore to kako karitativna djelatnost Crkve zapravo predstavlja samo Božje ime i izriče njegovu bit. I to je jedan od razloga, možemo to tako reći, zbog kojih se karitativno djelovanje ne može i ne smije svesti na puko dijeljenje materijalne pomoći, iako tu pomoć uključuje kao socijalni aspekt karitativnog djelovanja. No, obzirom da je to djelovanje izraz same Božje biti, ono ima i pastoralno obilježje jer predstavlja krijepost po kojoj je svaki kršćanin pozvan živjeti, svatko prema svojim mogućnostima i prema svakomu u njegovim potrebama. Naime, djelatna je ljubav ukorijenjena u ljubavi prema Bogu, zbog čega je življenje te ljubavi u praksi zadaća i svakog pojedinog vjernika, ali i cijele crkvene zajednice. Ta je ljubav (*caritas*), uz ispovijedanje (*confessio*) drugi stup nove evangelizacije jer ispovijedanje nije nešto apstraktno, ono je konkretna ljubav i jedino kao izraz konkretne ljubavi, ispovijedanje je odraz božanske istine.

U Sarajevu, 23. lipnja 2015.
prof. dr. Zorica Maros

KARITATIVNA DJELATNOST U PASTORALU CRKVE

Najdublja crkvena narav postavljena je na trostrukoj odgovornosti: naviještanje Božje riječi (kerygma-martyria), slavljenje sakramenata (liturgia) i posvećenje milosrđu (diakonia). Ove zadaće prepliću se jedna u drugu i nerazdvojne su. Za Crkvu milosrđe nije vrsta socijalne aktivnosti koja se po sebi ne može ostaviti drugome, nego je dio prirode, kao nužni izraz njezinog bića (Deus Caritas est).

U našem promišljanju o karitativnoj djelatnosti Crkve potrebno je, s obzirom na sinodske aktivnosti u kojima promišljamo o cjelokupnom životu Crkve na području Vrhbosanske nadbiskupije, iznijeti neke temeljne smjernice po pitanju našega stava prema karitativnim dužnostima na koje nas obvezuje Evanđelje koje smo prihvatili živjeti, propovijedati i širiti. Iz tog razloga ćemo na sljedećim stranicama pokušati sistematično prikazati nastanak tzv. *socijalnog života* Crkve, tj. brige za najpotrebnije, te preko nekih crkvenih dokumenata i smjernica pojasniti samo značenje karitativno-pastoralnih aktivnosti u crkvenoj zajednici. Naša Nadbiskupija i dva desetljeća nakon ratnih sukoba duboko osjeća posljedice duhovno-materijalnog razaranja i zatiranja. U tom smislu još uvijek postoje i određena očekivanja od središnjih institucija kada je u pitanju obnova porušenih i oštećenih zdanja. Veliki broj nezaposlenih u zemlji, povratnici bez ikakve sigurnosti i zaštićenosti, izazov su prije svega Crkvi koju naši ljudi počesto doživljavaju jedinom zaštitnicom. Ima li naša mjesna Crkva mehanizme i rješenja za sve te izazove, odnosno, pitamo se na koji način preusmjeriti naša razmišljanja o Caritasu od vremena one neophodne ratne skrbi do današnjeg vremena kada ga je potrebno organizirati na sasvim drugi način? Budući da se u velikom broju župa osjete socijalni problemi prouzročeni prije svega nezaposlenošću odatle proizlaze i velika očekivanja od Crkve, te se od nje čak traže i konkretni poduzetnički angažmani. Je li to smisao karitativno-pastoralnog djelovanja i glavna zadaća Caritasa (bilo župnog bilo nadbiskupijskog) ili je potrebno unijeti neke dodatne pastoralno-socijalne elemente na koje nas poziva Evanđelje? Župni Caritas je, što iz objektivnih, što iz drugih razloga, u najvećem broju župa još uvijek velika nepoznanica. Iznijet ćemo također neke modele, odnosno, predloške koji župnicima mogu pomoći u organiziranju karitativnog djelovanja. Naravno, ne zaboravljamo okolnosti i uvjete u kojima živimo ... Sasvim je moguće da veliki broj naših raseljenih župa s malim brojem vjernika neće moći u potpunosti pristupiti provedbi ponuđenog modela. Ipak, smatramo da će u ponuđenom materijalu svatko moći pronaći poneku korisnu smjernicu u smislu jedne bolje implementacije ideje župskog Caritasa.

Identitet Caritasa

Caritas je nešto što po sebi spada u samu bit postojanja i djelovanja Crkve. Tako se preko

Crkve, odnosno preko *djelotvorne ljubavi* Crkve, prepoznaje otajstvo Božje ljubavi prema čovjeku i svijetu, čiji se vrhunac dogodio u pomirbenoj žrtvi Sina na križu. Upravo po događaju križa svako karitativno djelovanje, žrtva i sebedarje dobivaju posve novi smisao. Kao krepost koja se ostvaruje u djelotvornoj ljubavi za potrebite i nevoljnike Caritas je središnji sadržaj Evanđelja. Kroz djelotvornu ljubav Crkva tako postaje autentičnim subjektom evangelizacije, ali ne samo Crkva kao zajednica, nego i svaki njezin član koji čini dobro nadahnuto božanskim naukom i pozivom. Caritas po svome izvorištu i po svome konačnom cilju, prekoračuje i nadmašuje svaki čin ljudske ljubavi, jer ne svodi sve –tako da kažemo- na ovozemaljsko vrijeme i prostor nego usmjerava vjernika prema *transcendenciji*, gdje svaka žrtva, po „ludosti križa“, ima svoje opravdanje i nagradu. Jedino konkretna, djelotvorna ljubav je uvjerljiva; ona potiče na obraćenje, budi nadu, učvršćuje u vjeri. Crkva se preko Caritasa, odnosno, preko *diakonie* (bratskog služenja), najuvjerljivije predstavlja svijetu.

Crkva u Hrvata, koja je sve donedavno živjela pod komunističkim režimom, i pri tome prvenstveno zbog ograničenog prostora i slobode djelovanja, nije se mogla predstaviti i ostvariti u svim oblicima karitativnog djelovanja. Karitativno djelovanje bilo je onemogućeno ili veoma suženo i ograničeno. Nije postojalo u okvirima jedne zasebne crkvene institucije, ali je ipak prakticirano te bilo plodonosno u svakom pogledu. Upravo je u vrijeme komunizma pomoć bratu u nevolji bila najuvjerljiviji i najdjelotvorniji oblik evangelizacije. Crkva je poslana služiti i svjedočiti Caritas ponajprije siromašnima. To poslanje i ta služba ljubavi ima *kristolosko* nadahnuće i značenje. Krist je također naviještao Radosnu vijest siromašnima, odbačenima, malenima, bolesnima, tj. svima onima koji su bili na rubu ondašnjega društva. Karitativno djelovanje u služenju Crkve, nije dakle pastoralna opcija, opredjeljenje, nego je to temeljno i konstitutivno poslanje Crkve: kroz službu ljubavi naviještati i svjedočiti evanđelje. Vrlo važno je naglasiti upravo ovaj argument koji nas obvezuje na djelovanje. Dakle, ne možemo se odreći karitativnog djelovanja i prepustiti ga iz bilo kojeg razloga nekomu drugom da se njime bavi. Tomu naprotiv, ono jednostavno mora biti sastavni dio našeg kršćanskog bića, koliko god nam to možda teško padalo i oduzimalo nam dragocjeno vrijeme.

Pastoralno djelovanje crkve proizlazi iz njezina tri stožerna poslanja: evangelizacije, sakramentalno–liturgijskog života, te života svjedočenja djelima ljubavi. Krist kaže da je Caritas punina i ispunjenje Zakona. Isus je svojim učenicima dao novu zapovijed ljubavi. U čemu se sastoji ta novost? Isus stavlja sebe, svoju ljubav kojom je ljubio čovjeka, za mjerilo bratske ljubavi. II. vatikanski sabor u *Dekretu o apostolatu laika* br. 8 daje naputke i smjernice za prakticiranje djelotvorne ljubavi. To bismo mogli nazvati kodeksom svakog karitativnog djelovanja:

- Svaki je čovjek stvoren na sliku Božju. Krist se za svoga ovozemaljskog života poistovjećivao sa siromašnima, bijednima i malenima. Djelotvorna ljubav je navještaj ljubavi Božje kroz pomaganje konkretnom čovjeku;
- Dobročinstvo ne smije povrijediti dostojanstvo i slobodu bližnjega;
- Dobročinitelj mora imati čiste nakane. Njegova pomoć ne smije ni u kojem slučaju druge uvjetovati, uskraćivati im slobodu opredjeljenja i neka udjeljivanje pomoći ne bude prigoda da se nad drugima u bilo kojem smislu gospodari;
- Pružajući pomoć potrebnima treba najprije zadovoljiti pravdu. O karitativnom djelovanju može se govoriti tek nakon zadovoljenja pravde;
- Karitativno djelovanje treba biti usmjereno ne samo prema ublažavanju zla, nego konačni cilj treba biti uništenje zla;
- Neka konačni cilj svake pomoći bude tako usmjeren da oni koji je primaju jednoga dana postanu nezavisni i sposobni pomagati ne samo sebi nego i drugima.

U dokumentu posvećenom vjernicima laicima *Christifideles laici* br. 34 papa Ivan Pavao II. naglasio je kako Crkva treba neprestano naviještati da Bog ljubi čovjeka. On taj navještaj naziva zbunjujućom novošću koju Crkva duguje svijetu i svakom čovjeku. Riječi i život svakog čovjeka trebaju biti odjek toga navještaja. To je nova evangelizacija koja nije usmjerena samo na pojedinca nego na šire zajednice i njezin cilj je oblikovanje zrelih kršćanskih zajednica u kojima vjera oslobađa i ostvaruje sav svoj izvorni smisao osobnog pristajanja uz Krista i uz njegovo Evanđelje, susreta i sakramentalnog zajedništva s njime, života u djelotvornoj ljubavi i u služanju.

a) Caritas u Bibliji

Sveto Pismo nam donosi na svojim stranicama neke temeljne odredbe kojih se trebamo pridržavati. Stoga ćemo zaviriti u Stari, a pogotovo u Novi Zavjet da bismo dokučili u čemu se sastoji obveza karitativnog djelovanja.

Stari Zavjet

Stari Zavjet naglašava zavjet ljubavi prema Bogu. Ta ljubav se očituje u „drugoj zapovijedi“ – „Voli svog bližnjega kao sebe samoga“ (Lev, 19, 18). Stari tekstovi kažu da, tko god tretira druge nemarno i neprijateljski, vrijeđa Boga samoga (Post, 3, 12). Siromašni i nemoćni (udovice, robovi, stranci) posebno su zaštićeni u Tori (Izl 22, 20-26). Proročka literatura, a i drugi tekstovi imaju jednu zajedničku stvar: Čovjek ne može biti u Božjoj milosti ako ne poštuje druge ljude, posebno one zanemarene. Čovjek Starog zavjeta znao je da ne

može iskreno voljeti Boga ukoliko ne voli svoga bližnjega. Zato je prorok Jeremija prišao kralju Joakimu i čitavom Izraelu: „Nije li tvoj otac imao hranu i piće? Učinio je što je bilo ispravno, i svima je bilo dobro s njim. Branio je siromašne i potrebite i sve je bilo dobro. Nije li to ono što me deklarira kao Gospodina?“

Riječ ljubav se u relaciji s bližnjima ne koristi često u Starom Zavjetu. Kada se govori o strancima osvrće se na zapovijed ljubavi prema Jahvinoj brizi za izabranim narodom u vrijeme izlaska iz Egipta: „Brani očinstvo i udovištvo, voli stranca, dajući mu hranu i odjeću. I ti, kao stranac u Egiptu, trebaš voljeti one koji su stranci. Ljubav prema bližnjemu kod Izraelaca nije temeljena na solidarnosti, već na povijesti spasenja.“

Novi Zavjet

U Starom zavjetu je ljubav prema bližnjemu jednaka drugim zapovijedima, ali u Novom zavjetu ova zapovijed dobiva glavnu ulogu i na njoj počiva cjelokupno karitativno djelovanje.

U Novom zavjetu je ljubav prema bližnjemu neodvojivo povezana s ljubavlju prema Bogu. Obje zapovijedi su ključne i na vrhu zakona (Mk 12, 28-33). Osnovno pravilo vjere je: „Služite jedni drugima u ljubavi“ (Gal 5, 13). Kad kršćani pomažu jedni drugima noseći teret, oni ispunjavaju kršćanska prava (Gal 6,2). „Po ovome će svi ljudi znati da ste moji učenici: ako ljubite jedni druge“ (Iv 13,35). Na kraju, ljubav prema bližnjemu je jedina naredba: „Ako tko kaže ljubim Boga, ali mrzi svoga brata, lažac je. Za svakoga tko ne ljubi svoga brata, kojega vidi, ne može ljubiti Boga, kojega ne vidi.“ I on nam je dao ovu naredbu: „Tko ljubi Boga mora također ljubiti svoga brata“ (1 Iv 4, 20-21). Nemoguće je podijeliti ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu. Uostalom, postoji samo jedna ljubav. Bog je onaj koji nas usvaja reći će Ivan u svojoj prvoj Poslanici, 4,7; od Njega primamo ljubav koja nas vraća Njemu, jer kada volimo brata volimo i Njega (Mt 25, 40).

Ljubav prema bližnjemu je najvažniji rad njegovih učenika (a trebao bi biti i naš svećenički), posebice u svjetlu očekivanja Njegovog drugog dolaska. Kristova oporuka je zapravo izrečena u sljedećoj rečenici: „Po ovom će svi ljudi znati da ste moji učenici: ako ljubite jedni druge“ (Iv 13, 34). Kristova ljubav postaje vidljiva u aktivnoj ljubavi njegovih učenika. Ljubav je pak zajednica, a apostol Jakov često naglašava zajednicu Oca, Sina i Duha Svetoga te blagodati ove zajednice ljubavi unutar kršćanske zajednice. Kršćanin voli svoju braću aktivnom i pravom ljubavlju, koja zahtijeva žrtvu i smrt (naši mučenici, svećenici i časne sestre te mnogobrojni vjernici laici u zadnjem ratu).

b) Enciklika *Deus Caritas est* pape Benedikta XVI. i II. Vatikanski koncil

Ovdje donosimo neke temeljne elemente iz enciklike pape Benedikta XVI. koji je na neki način osvježio i posvijestio sve ono što je sadržano u Bibliji kada je u pitanju socijalni angažman Crkve. Osnovna životna činjenica jest da nas Bog voli. Bog nas je prvi volio i ljubav Božja postala nam je vidljiva u Isusu Kristu. Odgovor na Božju ljubav je naša ljubav koja ide u dva smjera: „U Bogu i s Bogom, volim čak i osobu koju ne volim ili ne poznajem... Onda naučim gledati drugu osobu ne samo svojim očima i osjećanjima, već iz perspektive Isusa Krista. Njegov prijatelj je moj prijatelj“ (*Deus Caritas est*, 18). Ljubav prema Bogu uzrokuje ljubav prema bližnjemu – prema čovjeku. Ako nemam nikakav kontakt s Bogom u svom životu, onda ne mogu vidjeti one druge drugačije od drugih i nesposoban sam vidjeti ih na sliku Božju (*Deus Caritas est*, 18). Prema riječima pape, ovo je primjenjivo u oba smjera: „Samo moja spremnost voljeti bližnjeg i pokazivati mu ljubav čini me osjetljivim na Boga. Samo onda kada služim bližnjemu moje oči mogu biti otvorene za ono što Bog radi za mene i koliko me voli“ (*Deus Caritas est*, 18). Ljubav Božja i ljubav bližnjega su nerazdvojne, one čine jednu zapovijed. Ipak, obje žive od ljubavi Božje koji nas je prvi volio. Više to nije pitanje već zapovijed nametnuta od ničega i poziva na nemoguće, ali i slobodno darovana kao slobodno najbolje iskustvo ljubavi iznutra, ljubavi koja je po svojoj naravi, obvezno djeljiva s drugima (*Deus Caritas est*, 18). U drugom dijelu enciklike Benedikt XVI. ističe razloge za Caritas koji je zasnovan na tri načela:

- a) Najdublja crkvena narav postavljena je na trostrukoj odgovornosti: naviještanje Božje riječi (*kerygma-martyria*), slavljenje sakramenata (*liturgia*) i posvećenje milosrđu (*diakonia*). Ove zadaće prepliću se jedna u drugu i nerazdvojne su. Za Crkvu milosrđe nije vrsta socijalne aktivnosti koja se po sebi ne može ostaviti drugome, nego je dio prirode, kao nužni izraz njezinog bića.
- b) Crkva je Božja obitelj u svijetu. U ovoj obitelji nitko ne ide bez potrebe života. Opet, u isto vrijeme *caritas-agape* proteže se prema granicama Crkve.

Usporedba dobrog Samaritanca postaje standard koji ukazuje na univerzalnu ljubav prema potrebnima koje susrećemo slučajno, tko god bili (*Deus Caritas est*, 25).

Benedikt XVI. u svojoj enciklici predstavlja novost Isusova učenja, govoreći: „Do tog vremena, koncept bližnjega bio je razumljiv kao odnos između starosjedioca i stranca koji se doselio u Izrael, drugim riječima, usko je vezana zajednica prema pojedincu. Ova granica je sada uklonjena. Tko god me treba i kome treba moja pomoć – moj je bližnji. Koncept bližnjega sada je univerzalan, ali ostaje konkretan. Unatoč proširenju na postojanje, nije generički smanjeno apstraktno i nezahtjevno pokazivanje ljubavi. Ono poziva na svoj vlastiti praktični zavjet, ovdje i sada“ (*Deus Caritas est*, 15).

U ostalim dijelovima enciklike posebno se naglašavaju područja prioriteta za obnovu „entuzijazma karitativnosti“. Uz pomoć onih koji su gladni, žedni, stranci, goli, bolesni, zatočeni – kao i nerođena djeca, patnici starenja i oni bliže smrti – dano nam je služenje Isusu kao što je On sam rekao: „Što god ste učinili jednom od moje najmanje braće, meni ste učinili“ (Mt 25,40). Sveti Otac očekuje da volonteri rade na područjima kao što su: centri za prirodnu kontrolu rađanja, savjetovaništa za brak i obitelj, centri za pomoć bolesnim osobama i ovisnicima, ljudima s poteškoćama u razvoju itd. Oni moraju biti sluge i zaštitnici ljudskog života! (Usp. Ivan Pavao II., *Evangelium Vitae*, 88-89). Prilikom pristupa ljudima trebamo osigurati da oni neće tumačiti našu pomoć kao nešto ponižavajuće, nego kao partnerstvo u bratstvu, ne podrazumijevajući se boljima, ma kako jadna situacija bila u određenom trenutku (*Deus Caritas est*, 35). Djeluj neovisno od političkih stranaka i ideologija (31). Ljubav je besplatna! Proelitizam je zabranjen! (31). Benedikt XVI. je jasno naglasio da su svaki kršćanin i svaka kršćanska zajednica: „Ljubav prema bližnjemu, utemeljena na ljubavi prema Bogu, prije svega odgovornosti za svakog pojedinog člana vjernika, ali i odgovornosti za cijele crkvene zajednice na svim razinama: od mjesne zajednice do pojedine Crkve i univerzalne Crkve. Kao zajednica, Crkva treba pokazati praksu ljubavi. Ljubav stoga treba biti organizirana ako se želi biti na usluzi u zajednici (20).

Drugi Vatikanski koncil u svojoj Pastoralnoj konstituciji *Gaudium et spes* naglašava poštovanje prema ljudskoj osobi: „Svatko mora uzeti u obzir svog susjeda, bez iznimke kao drugog sebe, vodeći računa prije svega o njegovu životu, što nužno znači da ga živi dostojanstveno“ (GS 27,1). Naše vrijeme nas posebno obvezuje biti susjed svakom čovjeku bez iznimke, i aktivno mu pomagati, kada nam se ukrižaju putovi“ (GS 27,2). Nekoliko je primjera koji traže bliskost: napušteni starac, strani radnik, bjegunac, izbjeglica, nezakonito dijete, glad (GS 27,2). Predmet Caritasove aktivnosti na početku su čovjek i njegova nevolja, društvo i odnosi unutar njega koji će spriječiti nevolju. Ivan Pavao II. u svom apostolskom pismu *Tertio millennio adveniente* (Na početku trećeg tisućljeća), prvi naglašava socijalni izraz svijeta u to vrijeme: „To je pitanje činjenica da postoje tolike potrebe koje dodiruju našu kršćansku osjetljivost. Naš svijet ulazi u novo stoljeće opterećen kontrastima u gospodarskom, kulturnom i tehnološkom razvoju, što daje velike mogućnosti za nekoliko sretnika, ali milijuni i milijuni ljudi su ostali ne samo po strani napretka, već su suočeni sa životnim uvjetima koji su daleko ispod minimalnih uvjeta za dostojanstven ljudski život. Je li moguće da u naše doba ljudi još uvijek umiru zbog gladi? Da su neki lišeni osnovne medicinske skrbi? Da nemaju mjesta za oporavak? Scenarij siromaštva može se širiti u beskonačnost novih oblika siromaštva. To se često uklapa i u kontekst s ljudima koji nisu u ekonomskoj nevolji, ali se suočavaju s očajem zbog gluposti, ovisnosti o drogama, napuštenosti u visokoj starosti ili bolesti, jer se guraju u stranu ili su socijalno isključeni. Kršćanin, suočen s ovim scenarijem, mora naučiti probuditi svoju

vjeru u Isusa Krista i odriješiti Kristov poziv koji šalje u ovaj svijet siromaštva. Jednostavno: tradicija karitativnosti, za koju postoji toliko izraza, danas zahtijeva čak i bolje snalaženje, koje se mora nastaviti. Došlo je vrijeme za obnovu entuzijazma za karitativnost i trebalo bi se pokazati, ne samo u snazi efektivne ponude pomoći, već u sposobnosti pristupa ljudima, postati suosjećajni s onima koji pate, tako da oni neće tumačiti pomoć koju dobivaju kao ponižavajuću milostinju, nego kao bratsku suradnju“ (Tertio millenio adveniente, 50).

ŽUPNI CARITAS

Mjesna crkva je mjesto gdje se vjernici svakodnevno okupljaju i mjesto u kojem se „najbolje pokazuju potrebe bližnjega“. Caritas je najučinkovitiji stoga u župnim zajednicama. One ne pitaju za masu nego skrbe za pojedinca. Svako posredovanje umanjuje intenzitet. A svaka institucija kao pravno strukturirani organizam, po svojoj naravi je apersonalna te kao takva nije najprikladnija za transfer ljubavi. To se osobito događa u suvremeno organiziranom društvu gdje treba paziti da to ne postane pravilo, u protivnom će se Crkva „ako nema konkretnu osobu pred sobom, svesti na društveni organizam za društvenu skrb za čije djelovanje i nije neophodna ljubav“ (NVO organizacije!).

Župa, zajednica vjernika, pod vlašću biskupa povjerena župniku kao njezinu pastiru, uz različite zajednice koje bi trebala imati, poput molitvene, liturgijske, ministrantske, itd. trebala bi osnovati župni caritas. U tom smislu potrebno je sljedeće:

- odrediti ciljeve i zadatke župnog Caritasa;
- župnom pastoralnom vijeću dati ulogu u formiranju i radu;
- župnom ekonomskom vijeću omogućiti praćenje i provođenje projekata;
- osigurati dio financijskih sredstava za praćenje župnog Caritasa;
- uključiti i druge župne skupine u program karitativnog rada;
- poticati suradnju s drugim organizacijama slične djelatnosti na području župe;
- odgajati župnu zajednicu za potrebe ljudi u nevolji;
- upoznati cijelu župu s konkretnim potrebama pojedinca i zajednice;
- otvarati granice svoje župe potrebama drugih;
- animirati cijelu župnu zajednicu;

- povezati sve u župi s onima koji mogu pružiti konkretnu ili stručnu pomoć;
- povezivati se s lokalnim vlastima u zajedničkom pomaganju;
- promovirati i podupirati volontarijat za karitativni rad.

Zadatak župe je organizirano promicati djelotvornu ljubav, služenje i solidarnost među ljudima. Rijetke su župe u kojima postoji dobro organiziran i strukturiran Caritas. Prema nekim istraživanjima koja se provode u nekim hrvatskim nadbiskupijama, a to se preslikava i na našu stvarnost, današnji čovjek-vjernik ponaša se tradicionalno: osoba koja redovito pohađa nedjeljnu svetu misu, dva-tri puta godišnje pristupa sakramentu pomirenja i nešto češće euharistiji, namiruje materijalne obveze prema župi i župniku, spreman je odazvati se na povremenu radnu akciju ili zamolbu za pomoć u župi, na poneko predavanje (!), poslati djecu na vjeronauk te pomoliti se koji put prije jela ili spavanja. Ako i postoji koji dodatni oblik crkvenog angažmana najčešće se iscrpljuje u pjevanju u župnom zboru, spremanju crkve, spremnosti pročitati liturgijsko čitanje i sl.

Jedna od poteškoća koja priječi aktivno i suodgovorno uključivanje vjernika laika jest velika župna zajednica i umnoženi zahtjevi za tzv. „servisnim pastoralom“, opterećenost prezbitera te prenaplašen hijerarhijski stav klera. Sve to uzrokuje gubitak osjećaja za suodgovornost unutar crkvene zajednice, pomanjkanje svećeničkog oduševljenja i duha kreativnosti u pastoralnom radu te predstavljanje kršćanstva kao obrednog. Time dolazi do obostrane demotiviranosti...

Caritas je bitna odrednica kršćanstva. Kršćanstvo se pojavilo kao revolucija ljubavi koja traje i trajat će do Posljednjeg suda. Kao što se Bog nije objavio čovjeku samo po riječima Isusa Krista, nego još više po njegovim karitativnim djelima, tako i Crkva danas ima poslanje djelima pokazati Krista koji ljubi i kojega ljubi, jer ljubav je djelo Crkve, njezino poslanje i njezin život.

Identitet župnog Caritasa

Župni Caritas je pastoralno tijelo župne zajednice čiji je zadatak animirati, koordinirati, promovirati i svjedočiti djelotvornu ljubav, s posebnim naglaskom na pedagoškoj ulozi. Caritas nije samo organizacija koja radi za Crkvu, već Caritas ima jednaka pastoralna prava. On je treća grana pastorala (uz katehezu i liturgiju), koji pomaže Crkvi i kršćanima živjeti zapovijedi ljubavi. Župni Caritas je sredstvo koje omogućava cijeloj župnoj zajednici svjedočiti kršćansku ljubav te koje omogućava organizaciju zajednice usmjerenu prema osobama u potrebi. Međutim, ne smije se zaboraviti da je Caritas sredstvo, a ne cilj našeg rada. Nemojmo se smesti kada pročitamo što Caritas nije, odnosno što on ne bi trebao biti.

Naša percepcija, te percepcija najvećeg broja vjernika je, da je Caritas upravo ovo dolje navedeno, a što on zapravo nije. Potrebno će biti poraditi i posvijestiti ljudima da Caritas nadmašuje i nadilazi ekstremne situacije (rat, poplava, požar, potres), te da je on zapravo postojao i prije toga, a i da će ga biti nakon takvih situacija. Stoga stavljamo veliki naglasak na ovdje navedenu podjelu što Caritas po sebi jest, a što Caritas po sebi nije! Naime, samo ispravno izgrađena percepcija Caritasa kao pastoralne aktivnosti Crkve može dovesti do njegovog boljeg i plodonosnijeg implementiranja u našim župskim zajednicama.

Što Caritas nije?

Humanitarna organizacija
Udruga volontera
Socijalna služba
Distributer pomoći, hrane, lijekova, namirnica

Što caritas jest?

Pastoralno tijelo Crkve
Socijalno tijelo Crkve
Karitativna organizacija
Animator kršćanske zajednice za svjedočenje ljubavi
Kreator dobrih djela i dobrih praksi

Četiri glavna zadatka župnog Caritasa:

1. Pedagoška uloga Caritasa

Pedagoška uloga Caritasa posebno utječe na kršćane i podsjeća na Isusovu aktivnu ljubav prema ljudima u svim vrstama poteškoća, te utječe na buđenje humanističke svijesti među onima koji nisu vjernici. Caritas treba biti otvoren za svakoga i treba animirati sve zajednice da svjedoče kršćansku ljubav. Na ovaj način karitativno djelovanje u potpunosti ostaje na evanđeoskoj liniji koja zahtijeva angažman i među onima koji neće odmah prihvatiti i

razumjeti našu poruku i naš rad.

2. Poznavanje teritorija

Važno je poznavati ne samo opće potrebe, već svaku osobu u potrebi na svom teritoriju. Caritasovi suradnici su prvi, a često i jedini, koji slušaju osobe u potrebi. Jedna od prednosti Caritasove mreže je da može doći do svake pojedinačne osobe. Ako se, pak u Caritasu radi samo s brojevima onda postoji rizik gubljenja identiteta i poslanja. Često se, nažalost, zna dogoditi da naše aktivnosti mjerimo matematički i na temelju toga zaključujemo koliko smo posla učinili ili propustili učiniti. Konkretna osoba je osoba s imenom i prezimenom, sa životnom sudbinom koja je obilježena radošću i patnjom, nadom i strepnjom. Biti uz takve osobe puno je više od pukog matematičkog nabiranja učinjenih karitativnih usluga.

3. Socijalne aktivnosti

Župni Caritas ne može pružiti odgovor na sve potrebe svoga područja. Svaka socijalna aktivnost mora biti rezultat konkretne potrebe s terena – one su konkretan odgovor na te potrebe. Cilj bilo koje Caritasove socijalne aktivnosti ne bi trebao biti samo u pružanju konkretne pomoći, već i u animaciji cijele zajednice kako bi se ista uključila u rješavanje poteškoća i time posvjedočila kršćansku ljubav. Ovo je ključna aktivnost koja će župno karitativno djelovanje obogatiti, osvježiti i u potpunosti učiniti učinkovitim.

4. Koordinacija i suradnja

Dobar župni Caritas će stvoriti veze s nadbiskupijskim Caritasom, kao i s drugim župnim Caritasima radi izmjene iskustava, pružanja međusobne potpore i radi koordinacije zajedničkih aktivnosti. Župni Caritas bi trebao imati dobar odnos s organizacijama koje djeluju na istom području, kao i s lokalnim vlastima, ukoliko je to moguće. Župni Caritas kontinuirano surađuje s drugim pastoralnim tijelima župe, kao što su: župno pastoralno vijeće, katehisti, pastoral mladih, ministranti, itd.

Nakon što smo uvidjeli koji su zadaci župnog Caritasa neminovno je postaviti i pitanje: kako uspostaviti župni Caritas? Možda imamo neke svoje spoznaje i saznanja o tome i to svakako možemo primijeniti u praksi. Ipak, što se tiče suradnika koji u praksi provode karitativno služenje, osnovno je načelo: oni se ne smiju nadahnjivati na ideologijama čiji je cilj poboljšati svijet, već se moraju radije voditi vjerom koja po ljubavi postaje djelotvorna (usp. Gal 5,6). Moraju dakle biti osobe koje nadasve pokreće Kristova ljubav... Kriterij na kojem se nadahnjuje njihovo djelovanje mora biti Pavlova tvrdnja iz Druge poslanice Korinćanima: „Ljubav nas Kristova obuzima“ (5,14).

Struktura župnog Caritasa - Ovisno o crkvenoj zajednici i broju vjernika postoje i različite vrste strukture Caritasa: 1) one koji se temelje isključivo na volonterskom radu, jer ima dosta vjernika; te one (2) koje imaju mali broj ljudi u zajednici, odnosno bez volontera.

Važno je naglasiti da ne postoji idealan Caritas, a to onda znači da možemo prije svega govoriti o optimalnim Caritasima. Župni Caritas čine osobe koje su glas drugih, predstavnici raznih pastoralnih organizama, oni preuzimaju odgovornost za ispunjavanje višestrukih zadataka u Caritasu. Broj ljudi koji će predstavljati upravljačku strukturu župnog Caritasa ovisi o mogućnostima i resursima koje župa ima. Važno je da župni Caritas svima ponudi sudjelovanje, a određeni broj ljudi može planirati što i kako raditi.

Župni Caritas mora imati neku strukturu kako bi se lakše, brže, i bolje radilo. Evo temeljnog modela, iako ih postoji više i različitih...

Župnik – ima ključnu ulogu u životu župnog Caritasa. On je lider župnog Caritasa, vodeći menadžer i obično ima funkciju predsjednika. Vrlo važno je da župnik ima jasnu ulogu u župnom Caritasu, te da svi u zajednici razumiju tu ulogu. Obično su konkretni zadaci župnika povezani s donošenjem ključnih odluka (o projektima, aktivnostima, metodologiji i sl.) praćenjem i evaluacijom djelovanja (putem redovitih sastanaka, posjeta projektima – korisnicima ili putem izvješća) i duhovnom formacijom volontera/osoblja Caritasa. Ne smijemo zaboraviti da župnik može imati važnu ulogu i pri upoznavanju teritorija i njegovih prilika, te u animaciji zajednice (tijekom misa i drugih službi).

Koordinator – je osoba koja organizira cjelokupno djelovanje župnog Caritasa. Preporuča se da ova osoba bude i član župnog pastoralnog vijeća. Ova osoba treba biti motivator svima ostalima: voditi brigu o novim idejama, učinkovitosti postojećih djelatnosti, surađivati s partnerima i sl. Ova osoba je ključ župnog Caritasa i tu se mora voditi računa koga se bira.

Volonteri – su sve osobe koje žele pomoći na bilo koji način u aktivnostima Caritasa. Snaga jednog župnog Caritasa može se mjeriti brojem kvalitetnih volontera koji redovito sudjeluju u aktivnostima. To je razlog zašto se župni Caritas često bazira na tvrdnji: „Bolje malo od velikog broja ljudi, nego puno od malog broja ljudi“.

Animator – njegove aktivnosti i odgovornosti su: organizirati procese, metode, sredstva ili događaje koji imaju za cilj animirati cijelu zajednicu za svjedočenje djelotvorne ljubavi.

Ekonom – Za dobro organiziran župni Caritas važno je sudjelovanje jedne osobe, koja će voditi brigu o financijskim i drugim ekonomskim resursima župnog Caritasa.

Glavna uloga župnog Caritasa – pedagoška uloga

Caritas ima prevladavajuću pedagošku ulogu: njegov duhovni aspekt se ne može mjeriti brojevima ili proračunima, nego sposobnošću za senzibilizaciju mjesne Crkve i svakog pojedinca za milosrđe i kršćansku ljubav u skladu s potrebama na terenu.“ Pojednostavljeno: Caritas treba biti otvoren i dostupan svima. Njegova prvenstvena pedagoška uloga je animacija kršćanske zajednice za ljubav, što znači da Caritas ne daje izravno odgovore na sve izazove i potrebe, nego prvenstveno radi na animaciji kršćana i potiče ih aktivno svjedočiti ljubav prema bližnjemu tako da se svi u okviru kršćanske zajednice mogu suočiti s potrebama današnjeg vremena.

Glavna uloga župnog Caritasa – socijalne aktivnosti

Najvažnija stvar koju ne smijemo zaboraviti: „Kao što je tijelo bez duha mrtvo, tako je i vjera bez djela mrtva“! – Caritas bez akcije ljubavi je mrtav. Posluživanje našim bližnjima i bitak u službi za marginalizirane, a najsiromašnije, jest konkretan znak ljubavi. Tu je beskonačan popis usluga koje mogu biti ponuđene. Moderna vremena stavljaju nas pred nove vrste siromaštva i nove izazove. Župni Caritas ih ne može riješiti u potpunosti, ali sigurno može dovesti do njihova smanjenja na teritoriju. Dobri primjeri su: Lk 10, 25-37 (prisposodba o dobrom Samaritancu), Mt 25, 31-46 (ovce i koze); Dj 4, 32-37 (vjernici dijele svoje posjede).

U ovom smislu –dakle- Caritas ne može izbjeći činjenje djela ljubavi. Jedan župni Caritas ne može se ostvariti samo razgovorom i ukazujući na teškoće. Potrebne su konkretne akcije. Ako jedna župna zajednica ima Caritas te predodžbu problema i potreba na području mora pokušati dati odgovor na te probleme. Ti odgovori su tzv. **socijalne usluge**. Socijalne usluge u okviru Caritasa su potrebne. One predstavljaju njegov ključni dio i imaju veliki smisao jer bi bez njih Caritas predstavljao neaktivnu vjeru, odnosno, vjeru bez djela. Socijalna služba Caritasa u župi treba biti odgovor na konkretne probleme zajednice, kao konačni produkt analize potreba na području. Dobar župni Caritas reagira na krizne situacije. Mnogi su izazovi koji se mogu riješiti: usamljenost, bolesti, gospodarsko siromaštvo, ovisnost, rasizam, rat, marginalizacija, hitni slučajevi... Postoji puno vrsta socijalnih usluga za sve te izazove. Svatko ih organizira prema mogućnostima. Neki od primjera socijalne usluge su: pučka kuhinja, kućni posjeti starih i bolesnih, distribucija odjeće siromašnima... Papa Ivan Pavao II. u *Nuovo millennio ineunte* predložio nam je razmišljanja i organizaciju socijalnih usluga župnog Caritasa: „Fantazija ljubavi – koristite ga“!

Tko su ciljane skupine Caritasove socijalne službe? U Matejevom evanđelju Isus je jasno definirao o kome se radi. „Bio sam gladan i dadoste mi jesti; bio sam žedan, a vi mi dali piti; stranac bijah i primiste me; bio sam gol i obuli ste me; bio sam bolestan, a vi me

posjetili; bio sam u zatvoru i vi ste došli vidjeti me... (Mt 25, 35-40). Dakle, cilj Caritasove socijalne usluge su najsiromašniji: svaki put kad učinimo nešto za njih, učinimo nešto u praksi Božje ljubavi. Primjerima koje je Isus pokazao na zemlji, te u svakom povijesnom trenutku: gladni, žedni, stranci, goli, bolesni, zatvorenici. Ove kategorije – i svi ljudi u istom stanju siromaštva i socijalne isključenosti – naš su cilj djelovanja.

Glavna uloga župnog Caritasa – Kooperacija, koordinacija i suradnja

Župni Caritas nije samo akter u kršćanskoj zajednici nego i u civilnom društvu u cjelini. Svaki dan ga možemo uočiti u drugim segmentima života župe (biskup, župnik, pastoralno vijeće, katehisti, časne sestre, druge župne skupine, nadbiskupijski Caritas) te javnih institucija (općine, bolnice, socijalne usluge, uredi za zapošljavanje, škole...).

Koordinacija unutar župe: Osnova koordinacije unutar župa je trajna suradnja s drugim tijelima ili skupinama župne zajednice. U svakoj župi postoji mnogo aktera s različitim ulogama: župnik, koordinator Caritasa, tajnik, zapisničar, rizničar, animatori, volonteri, mladi, časne sestre, članovi pastoralnog vijeća, članovi financijskog vijeća, predstavnici žena, mjesni učitelj, katehisti..., a može se dodati i dosta drugih na ovu listu.

Kooperacija, koordinacija i suradnja s drugim realnostima na teritoriju župe

Identifikacija partnera – Za župni Caritas je vrlo važno:

- vidjeti koji partneri u zajednici žele dati veći smisao partnerstvu;
- provjeriti različite opcije koje su dostupne u već postojećim kontaktima ili stvaranju novih;
- odabrati najboljeg partnera i osigurati njegovo aktivno sudjelovanje.

Primjer: župni Caritas, nakon slušanja ljudi i promatranja teritorija, odluči biti aktivan u njezi za starije osobe koje su same, bolesne i ne mogu se kretati, a ne primaju posjete iz društvenih institucija. Tada on predlaže posjete starijim osobama u zajednici jednom tjedno, čišćenje kuće i mogućnost socijalizacije. Radnju može obaviti netko iz župnog Caritasa. Međutim, može li se zamisliti bolji učinak ukoliko se uključe socijalni asistenti, liječnici iz bolnica, udruge...? Svi zajedno mogu dijeliti saznanja, informacije, resurse, aktivnosti.

Suradnja s javnim sektorom – Javni sektor se sastoji od vladinih struktura ili javnih usluga: bolnica, općina, škola, mjesnih uprava... On može olakšati pristup mnogim informacijama te osigurati bolju stabilnost i legitimitet akcije. Javni sektor može jamčiti bolju suradnju na

razini za odnose s javnošću – suradnju s mjesnim novinarima, usluge, tv postaje, radio...

Suradnja s privatnim sektorom – privatni sektor se obično sastoji od malih i velikih poduzetnika. Njihov cilj je profit, pa se zato njihova motivacija znatno razlikuje od motivacije župnih Caritasa. U isto je vrijeme privatni sektor inventivan, produktivan, fokusiran i brz. Caritas može predstaviti upravi neke tvrtke problem siromaštva u lokalnoj zajednici te naglašavati što se može učiniti, koristeći pretpostavku da tvrtka može biti aktivna i u rješavanju problema siromaštva, a ne samo okrenuta na dobitak i novac. To će u konačnici osigurati tvrtki bolji imidž.

Suradnja s organizacijama civilnog društva – njihov spektar je širok: humanitarne udruge te udruge različito orijentiranog djelovanja (okoliš, kultura), organizacije za mlade, sportske ekipe, glazbene skupine, političke stranke, sindikati... I sam Caritas se može smatrati dijelom civilnog društva jer ima dobar dio zajedničkih vrijednosti koje dijeli s ovim udrugama.

Zaključak

Na ovih nekoliko stranica pokušali smo sažeto prikazati karitativno djelovanje u Crkvi, odnosno obvezu provedbe ove treće grane pastoralnog života u Crkvi. Ovo nam može poslužiti kao platforma u našem karitativnom radu i stvaranju svijesti o tomu što Katolička crkva u Vrhbosanskoj nadbiskupiji preko karitativnog djelovanja treba činiti. Potrebno je svakako još jedanput poraditi na izgradnji svijesti i edukaciji prije svega klerika, a onda i vjernika laika kako bi mogli što jasnije razumjeti smisao biblijskog poziva na karitativno djelovanje. Također je potrebno pojasniti da karitativno djelovanje ne znači bavljenje poduzetništvom ili otvaranjem radnih mjesta, što –istina- može biti neizravnim dobrim učinkom tog djelovanja. Ipak, to je prije svega zadatak koji mora obavljati šira društvena zajednica jer ona ima mehanizme i mogućnosti i dužna je stvarati bolje uvjete za cjelokupno društvo. Brojke nisu i ne mogu biti smisao karitativnog djelovanja nego je to prije svega konkretna osoba. Karitativno djelovanje unutar Katoličke crkve je rad s konkretnom osobom, pojedincem koji je u svakom pogledu ugrožen, a kojemu treba omogućiti život dostojan čovjeka. Ukoliko na ovaj način dokučimo smisao karitativnog djelovanja ono će postati dio našeg životnog habitusa koji će nas smisleno upućivati u nove izazove i akcije u službi za dobro čovjeka.

U Sarajevu, 24. lipnja 2015.

dr. Mirko Šimić, ravnatelj Caritasa VN

SMJERNICE I PITANJA ZA RAD S VIJEĆNICIMA UZ TEMU *KARITATIVNA DJELATNOST CRKVE*

Poštovani župnici, svećenici, redovnici i redovnice, katehisti i vjeroučitelji, župski pastoralni i ekonomski vijećnici, draga braćo i sestre!

Dolje predložene smjernice i pitanja osmišljeni su kao mala, ali –nadamo se- vrijedna pomoć u vašem zajedničkom radu na temi *karitativne djelatnosti u pastoralu Crkve*. Naravno, na početku spomenutog rada bilo bi potrebno najprije upoznati sudionike toga rada s –barem- osnovnim crtama materijala, priloženog u Biltenu. Uz to bi sudionike svakako trebalo upoznati i sa samim terminom održavanja, te dnevnim redom III. kruga dekanatskih zasjedanja, predviđenih za 26. rujan 2015. Slično kao i kod prethodnog kruga dekanatskih zasjedanja, jedan bi vijećnik (bilo samostalno, bilo uz pomoć župnika) na koncu trebao podnijeti kratki izvještaj o održanom sastanku (ili sastancima) svoga vijeća, a pro po ovdje zacrtane teme.

Široko područje rada:

Kao što je već (u prethodnim tekstovima) bilo govora, pojam Caritasa je po sebi puno širi nego što to izgleda na prvi pogled (*bit i smisao kršćanske egzistencije, Božja narav i Ime*). Odatle proizlazi i da je samo karitativno djelovanje po sebi vrlo široko, te da u ovom smislu crkvene zajednice mogu poduzimati mnogobrojne i različite aktivnosti. Stoga smatramo važnim prisjetiti se što to sve spada u milosrdno djelovanje:

Djela milosrđa:

Sedam tjelesnih djela milosrđa:

1. Gladna nahraniti;
2. Žedna napojiti;
3. Siromaha odjenuti;
4. Putnika primiti;
5. Bolesnika i utamničenika pohoditi;
6. Zarobljenike i prognanike pomagati;
7. Mrtve pokopati;

Sedam duhovnih djela milosrđa:

1. Dvoumna savjetovati;
2. Neuka poučiti;
3. Grešnika ukoriti;
4. Žalosna i nevoljna utješiti;
5. Uvrjedu oprostiti;
6. Nepravdu strpljivo podnositi;
7. Za žive i mrtve Boga moliti;

Pitanja za razmišljanje:

1. Kako ocjenjujete socijalnu situaciju na području Vaše župe?
2. Da li na Vašoj župi postoje slučajevi teškog siromaštva? Pod pojmom teškog siromaštva ovdje podrazumijevamo slučajeve pojedinaca ili cijelih obitelji koji žive bez stalnih prihoda, a da pri tome ne ostvaruju niti neku značajniju pomoć, bilo od države, prijatelja ili rodbine.
3. Da li na području Vaše župe postoje slučajevi *beskućništva*? Ovdje možemo pribrojati i sve one koji stanuju u krajnje neprikladnim uvjetima za život (nepostojanje el. mreže i mokrog čvora; velika vlaga, postojanje većih strukturalnih oštećenja objekta, sveopća istrošenost i oronulost objekta i sl.).
4. Kakva je vjerska struktura ljudi koji Vam se obraćaju za pomoć? Da li su to najčešće katolici-župljani, katolici – tuđi župljani, ili nekatolici?
5. Da li ikada zajednički razgovarate o ovakvim slučajevima na sastancima župskih vijeća?
6. Jeste li do sada poduzimali neke zajedničke inicijative i akcije s ciljem pružanja pomoći najugroženijim župljanima? Kakve i koje vrste?
7. Djeluju li na prostoru Vaše župe neke humanitarne organizacije (bilo crkvene, vladine ili ne vladine)? Ako djeluju, da li je bilo pokušaja zajedničke suradnje?

8. Kako ocjenjujete spremnost Vaših župljana u pružanju pomoći drugima?
9. Na koje bi sve načine bilo moguće podizati vjerničku svijest o važnosti bratske ljubavi i međusobnog pomaganja?
10. Na koje bi sve načine bilo moguće jačati karitativne inicijative na međužupnoj, odnosno, na *dekanatskoj* i *dijecezanskoj* razini?

Napomena:

Predložena pitanja imaju prvenstveno *informativni* i *animirajući* karakter! Svjesni smo da neke župe u našoj nadbiskupiji žive i djeluju u takvim okolnostima da im neće biti moguće baviti se sa svim ovim pitanjima. S tim u vezi naglašavamo da smo otvoreni i za svaku drugu sugestiju i prijedlog! Isti bi trebali biti predstavljeni tijekom dekanatskih zasjedanja 26. rujna 2015. Molimo Vas da Vaši izvještaji i prijedlozi budu pripremljeni u pismenoj formi, kako bi isti mogli biti arhivirani te upotrebljivi za daljnji sinodski rad!

U Sarajevu 6. srpnja 2015.
Tajništvo Sinode VN

BUDITE MOSTOGRADITELJI NA VELIKOM RASKRIŽJU KULTURA, NARODA I VJERA – ODJECI POHODA PAPE FRANJE BOSNI I HERCEGOVINI

„Sarajevo, baš kao i Bosna i Hercegovina ima posebno značenje za Europu i čitav svijet“. To proizlazi iz činjenice da je ovdje „veliko raskrižje kultura, naroda i vjera“ i stoga „takva uloga zahtijeva da se uvijek iznova grade novi mostovi te da se postojeći istovremeno obnavljaju i čuvaju, kako bi se osigurali učinkoviti, sigurni i civilizirani odnosi“ (papa Franjo).

Za Hrvate se uobičajava reći da su narod koji iznimno voli Papu, ali ga malo sluša i još manje „čita“. Da je ovo prvo u potpunosti istinito moglo se vidjeti i 6. lipnja 2015. kada je grad Sarajevo i Bosnu i Hercegovinu posjetio papa Franjo. Dočekalo ga je razdragano mnoštvo od skoro 70 000, a on je – kako vele oni koji su mu bili bliže – nakon 11-satnog programa otišao radosniji nego što je došao.

Toga dana, koji će zlatnim slovima biti upisan u ljetopise Grada na Miljacki, Sveti Otac je došao s geslom „Mir vama“, ne samo da bi ga gledali nego: *slušali i poslušali*. Te njegove riječi, kao i geste, trebale bi ostati *smjerokazi* u turbulentnoj bosanskohercegovačkoj svakodnevnici. Stoga je važno barem temeljne naglaske trajno prizivati u pamet i nadahnjivati se njima.

Nužna je jednakost svih građana pred zakonom

U tom smislu, zanimljivo je bilo vidjeti da je papa Franjo došao govoriti izravno ljudskom srcu, a to su potvrđivali i svi njegovi postupci. Tako je najprije, mimo predviđenoga protokola, ponaosob pozdravio sve koji su ga u zračnoj luci dočekali u narodnim nošnjama. Potom se u običnom, ne blindiranom, automobilu provezao ulicama grada. Zatim je u zgradi Predsjedništva uputio riječi političkim predstavnicima, ali u prvom redu kao osobama a ne kao „funkcionarima“. Istaknuo je da „Sarajevo, baš kao i Bosna i Hercegovina ima posebno značenje za Europu i čitav svijet“. To proizlazi iz činjenice da je ovdje „veliko raskrižje kultura, naroda i vjera“ i stoga „takva uloga zahtijeva da se uvijek iznova grade novi mostovi te da se postojeći istovremeno obnavljaju i čuvaju, kako bi se osigurali učinkoviti, sigurni i civilizirani odnosi“.

Zato je političarima rekao da trebaju biti „prvi koji će služiti svojim zajednicama, radeći prvenstveno na očuvanju temeljnih ljudskih prava, među kojima istaknuto mjesto ima ono o vjerskoj slobodi (...) Da bi se ovo ispunilo, prijeko je potrebna stvarna jednakost svih građana pred zakonom, posebno u njegovoj provedbi, bez obzira na njihovu etničku, vjersku ili geografsku pripadnost.“

Umjetnici u stvaranju mira

Papa je potom, praćen radosnim povicima dobrodošlice Sarajlija, otišao na Olimpijski stadion Koševo koji je bio ispunjen do posljednjega mjesta. Sportski teren, skladno pretvoren u liturgijski prostor, primio je više od 65 000 ljudi. Odmah uz njega, u dvorani Zetra bio je uspostavljen press centar odakle su novinari – njih oko 830 iz približno 150 različitih medijskih kuća – mogli izravno pratiti svaki Papin pokret.

Zabilježeno će ostati da je Sveti Otac u kratkoj homiliji govorio o miru kao Božjem daru i planu. No upozorio je da u svijetu vlada prava ratna klima koja je jedna vrsta „trećega svjetskog rata“. „Vi to vrlo dobro znate, jer ste sve ovo doživjeli upravo ovdje: kolika patnja, kolika razaranja, kolika bol! Danas se, draga braćo i sestre, još jednom iz ovoga grada uzdiže vapaj naroda Božjega i svih muškaraca i žena dobre volje: nikada više rata!“, poručio je papa Franjo te ukazao na nužnost mirotvornosti. Objašnjavajući kako se stvara mir istaknuo je kako je on uvijek djelo pravde. „Niti ovdje nije riječ o teoriji i planiranju pravde, već o pravdi koja je primijenjena, življena. Novi zavjet nas uči kako je savršeno ispunjenje pravde ljubiti blišnjega kao sebe same (usp. Mt 22,39; Rim 13,9). O, kako se mijenjaju stvari kada, s milošću Božjom, slijedimo ovu zapovijed. To je zbog toga jer se mi mijenjamo! Ona osoba, onaj narod kojega sam dosada doživljavao kao neprijatelja, zapravo ima isto lice kao i ja, moje srce, moju dušu. Imamo istoga Oca na nebesima. Dakle, istinska bi pravednost bila činiti toj osobi, tome narodu, sve ono što bih volio da bude učinjeno meni i mom narodu (usp. Mt 7,12)“, rekao je Sveti Otac ostavljajući u baštinu misao da svi ljudi trebaju biti „umjetnici u stvaranju mira“.

Narod koji zaboravlja nema budućnosti

Nakon mise Papa je otišao ručati s biskupima BK BiH u „svojoj kući“ tj. u nuncijaturi. Potom je u popodnevnim satima, vidno veseliji, stupio u sarajevsku prvostolnicu Srca Isusova, ispred koje i u kojoj ga je čekalo približno 1 400 duhovnih zvanja. Poslušavši potresna svjedočanstva o proživljenim strahotama u posljednjem ratu koje su iznijeli: banjolučki svećenik **vlč. Zvonimir Matijević**, franjevac Bosne Srebrene **fra Jozo Puškarić** te **s. Ljubica Šekerija** iz Družbe sestara Kćeri Božje ljubavi, papa Franjo je vrhbosanskom nadbiskupu Vinku kard. Puljiću predao pripremljeni govor te izrekao nekoliko spontanih misli.

Te su rečenice zapravo i najsnažnije odjeknule tijekom ovoga pastirskoga pohoda. Poručio je svećenicima, redovnicama i redovnicima te onima koji se spremaju na svećeništvo i(li) redovništvo da ne smiju zaboraviti svoje prošlosti jer „narod koji zaboravlja nema budućnosti. „Draga braćo i sestre, nemate pravo zaboraviti svoju povijest. Ne radi osвете, nego zato da budete mirotvorci, da biste mogli ljubiti poput njih. U vama, u vašem pozivu stoji krv, stoji svjedočanstvo tih vaših mučenika. To je krv i svjedočanstvo tolikih

svećenika, redovnika i redovnica, bogoslova (...) Moramo primiti to sjećanje kako bismo postali mirotvorci“, rekao je Sveti Otac te upozorio da „čovjek koji se posvetio Gospodinu mora znati oprostiti“.

Na kraju je poručio: „Činite uvijek suprotno od okrutnosti, imajte osjećaje milosrđa, bratstva, oprosta i nosite križ Isusa Krista. Sveta Majka Crkva vas želi upravo takve, male mučenike ispred ovih velikih, male svjedoke križa Kristova. Neka vas Gospodin blagoslovi i molim vas, molite za mene!“

Također, ostat će zapamćeno da je u sarajevskoj katedrali Papa poljubio ruke dvojici svećenika koji su svjedočili, a od jednoga – vlč. Matijevića je zatražio i blagoslov. Nedvojbeno je da je ovaj Sveti Otac toliko velik da se zna tako jednostavno istinski poniziti.

Dijalog je škola čovječnosti

Sljedeća predviđena postaja Papina pohoda bio je susret u Franjevačkom međunarodnom studentskom centru Bosna Srebrena, u naselju Kovačići, s 200-tinjak predstavnika četiriju najvećih vjerskih zajednica prisutnih u BiH. Nakon pozdravnih riječi koje su uputili: nadbiskup vrhbosanski **Vinko kard. Puljić**, reis-ul-ulema Islamske zajednice u BiH **Husein ef. Kavazović**, episkop zahumsko-hercegovački **Grigorije** i predsjednik Židovske zajednice BiH **Jakob Finci**, papa Franjo je progovorio o važnosti međureligijskoga dijaloga pohvalivši postojanje i rad Međureligijskoga vijeća u BiH. Ukazao je na važnost dijaloga kao takvog rekavši da je on „škola čovječnosti i čimbenik jedinstva koji pomaže graditi društvo utemeljeno na toleranciji i poštovanju.

„Zbog toga se međureligijski dijalog ne može ograničiti samo na pojedince, na predstavnike -odgovorne vjerskih zajednica, nego bi se trebao proširiti koliko je više moguće na sve vjernike, uključujući različita područja građanskoga društva. U tom smislu posebnu pažnju zaslužuju mladi koji su pozvani graditi budućnost ove zemlje. Konačno, uvijek je korisno podsjetiti kako dijalog, da bi bio učinkovit i autentičan, pretpostavlja izgrađeni identitet: bez oblikovanog identiteta, dijalog je beskoristan i štetan. Ovo govorim misleći na mlade, ali to važi za sve“, rekao je Sveti Otac te potaknuo na izgradnju trajnoga mira kojega su vjerske vođe „prvi čuvari u Bosni i Hercegovini“.

Mladi mostograditelji

Posljednja točka Papina pastirskog pohoda bio je susret s mladima u Nadbiskupijskom centru za pastoral mladih *Ivan Pavao II*. Prostor ispred zdanja koje je u izgradnji, kao

i unutra, bio je ispunjen mladima iz različitih krajeva BiH, Hrvatske i okolnih zemalja. Među približno njih 4 500, bilo je i oko 800 volontera koji su vrijedno radili u organizaciji cjelokupnoga susreta već od ranoga jutra.

Poslije pozdravne riječi koju je uputio **mons. Marko Semren**, pomoćni biskup banjolučki i povjerenik BK-a BiH za mlade, pred Papom su svoje svjedočanstvo o životu u vjeri i različitosti iznijeli: **Darko Majstorović** i **Nadežda Mojsilović**.

Potom je papa Franjo još jednom pokazao svoju spontanost te, ostavivši pripremljeni govor, zamolio da mu mladi postave tri pitanja.

Prvo pitanje postavio je **Ivica Kustura**. „U medijima smo pročitali vijest da ne gledate televiziju. Želimo znati je li to istina, kako u tomu uspijevate?“ Papa je odgovorio da je to točno i da televiziju ne gleda još od sredine 90-ih godina. „Jedne noći sam gledao televiziju i shvatio da to nije dobro. Od tada kada bih htio pogledati dobar film, išao bih u kinematografsku dvoranu, ali mi je televizija bila dosadna, nije mi bila od pomoći. No, ja sam star, znate, ja sam vam iz kamenog doba“, rekao je u šali Papa. „Shvatio sam da se vrijeme promijenilo, živimo u dobu slike. U dobu slike se mora činiti isto što i u dobu knjige – izabrati ono što je dobro za mene. Na prvome mjestu u tome smislu je odgovornost tvoraca televizijskih programa, da stvaraju nešto kreativno, da stvaraju ono što nas uzdiže, da stvaraju programe koji će ojačati prave vrijednosti – to je odgovornost. Drugo, znati izabrati programe, ako vidim da mi neki program ne čini dobro, umanjuje vrijednosti, da pruža nešto negativno, moram promijeniti program. Kao što se činilo u mojem kamenom dobu kada smo čitali knjige koje nam nisu odgovarale, pa bismo odbacili tu knjigu. Treće, prljava mašta koja ubija dušu. Kada je pojedinac navezan na kompjutor – rob računala, tada naprosto gubi dušu. Ako na računalu tražiš prljave programe – gubiš dušu! Zato televiziju i računalo treba koristiti za dobre stvari koje vas uzdižu“, rekao je Papa.

Na pitanje **Ivone Bajo**: „Jeste li uspjeli osjetiti ljubav koju mladi osjećaju prema vama?“ istaknuo je da uvijek u susretu s mladima osjetim radost, zbog ideala, zbog života. „Ali vi imate jednu posebnost. Vi ste prvi naraštaj nakon rata. Vi ste cvjetovi jednog proljeća koje želi ići naprijed i ne želi se vratiti razaranju i onome što nas čini neprijateljima. Vidim u vama tu želju i zanos, i to je novo za mene. Vidim da ne želite razaranja, ne želite neprijateljstva i želite zajedništvo. Imate veliki poziv, nikada ne gradite zidove koji razdvajaju, gradite samo mostove. To je radost koju nalazim u vama“, odgovorio je Sveti Otac.

Treće pitanje postavila je **Vanja Smiljanić**: „Koju biste poruku mira poslali nama?“ Papa je ponovio ono što je već rekao – o miru je lako pričati i moćnici često pričaju i teoretiziraju o miru dok zapravo prodaju oružje i šire rat. „Očekujem iskrenost između onoga što mislite, osjećate i činite. Sve suprotno tome se zove dvoličnost. Pije nekoliko godina sam gledao film o ovom gradu. Naslov je bio *Most* i govorio je o ratnim stradanjima. Most uvijek ujedinjuje, ali ako se most ne koristi da spaja, postaje jako negativna stvarnost. Zato od

vas – prvog naraštaja nakon rata, očekujem iskrenost, a ne dvoličnost, da budete most koji će spajati“, poručio je Sveti Otac.

Lijepa priča ili?

Na kraju, isprativši Papu, možemo kazati kako smo se iz prve ruke mogli osvjedočiti o njegovoj dosljednosti, blizini i ljubavi. Čovjek je to koji ne glumi, koji govori razumljivim jezikom i čije geste svjedoče više nego riječi.

To se u Sarajevu itekako moglo osjetiti. To su sa sobom ponijeli hodočasnici koji su toga dana bili u glavnom bh. gradu. Stoga su pohvale organizaciji i gostoprimstvu stizale sa svih strana. No, ono što moramo znati jest da će Papine riječi ostati samo lijepa priča ako ne nađu odjeka u ljudskim srcima, u onima kojima je on došao. A došao je utvrditi katolike u vjeri, ohrabriti sve na putu dijaloga te pozvati na izgradnju trajnoga pravednoga mira. Stoga zaključno možemo reći da je „do nas“ kakvu će ocjenu povijest, odnosno budućnost dati posjetu pape Franje Sarajevu i Bosni i Hercegovini.

U Sarajevu, 23. lipnja 2015.

vlč. Josip Vajdner, glavni urednik Katoličkog tjednika

